

8 Noyabr - Zəfər Günü

metodik vəsait

Respublikanın kütləvi və ixtisaslaşdırılmış kitabxanaları, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemləri üçün metodik vəsait

BAKI – 2021

Tərtibçi: **A.Məmmədova**

İxtisas redaktoru: **K.M.Tahirov,**
professor,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Redaktor: **L.Əhmədova**

8 Noyabr - Zəfər Günü: metodik vəsait / tərt. ed.
A.Məmmədova; ixtisas red. K.M.Tahirov; red. L.Əhmədova.- Bakı, 2021.- 55 s.

© Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2021

**Azərbaycan Respublikasında Zəfər Gününün təsis
edilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı**

XX əsrin 80-ci illərinin sonları-90-cı illərinin əvvəllərində Ermənistan Azərbaycanın tarixi torpaqlarına açıq formada ərazi iddiaları ilə çıxış etmiş və ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzə başlamışdır. Həmin dövrdə Azərbaycanda hökm sürən hərə-mərclikdən istifadə edən Ermənistan torpaqlarımızın 20%-ni işğal etmiş, Ermənistanın həyata keçirdiyi etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində 1 milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma yurd-yuvasından didərgin düşmüşdür.

Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzün nəticələrinin aradan qaldırılması və BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələrinin həyata keçirilməsi üzrə 30 ilə yaxın davam edən danışıqlar prosesi Ermənistanın destruktiv mövqeyinə görə nəticə verməmişdir.

2019-cu ildən etibarən isə Ermənistan hərbi-siyasi rəhbərliyinin bir-birinin ardınca verdiyi təxribatçı bəyanatlar və atdığı addımlar danışıqlar prosesini məqsədyönlü şəkildə tamamilə pozmuşdur. Bununla Ermənistan bir daha özünün əsl məqsədinin mövcud status-kvonu möhkəmləndirməkdən və Azərbaycan ərazilərini ilhaq etməkdən ibarət olduğunu nümayiş etdirmişdir.

Ermənistanın qəbul etdiyi təcavüzkar və hücum xarakterli milli təhlükəsizlik strategiyası və hərbi doktrina, işğal edilmiş ərazilərdə qeyri-qanuni məskunlaşdırma siyasətini genişləndirməsi, “yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə” çağırışı, mülki şəxslərdən ibarət “kənüllü dəstələri” yaratmaq qərarı, 2020-ci il iyulun 12-də Ermənistan-Azərbaycan dövlət sərhədinin Tovuz istiqamətində təxribat törətməsi, eyni zamanda, bütövlükdə qoşunların təmas xəttində gərginliyi artırması, cəbhə xəttinə yaxın ərazilərdə

qoşunlarını cəmləşdirməsi, böyük həcmdə silah-sursat toplaması Ermənistanın genişmiqyaslı hücumu hazırlaşdığını göstərirdi.

Azərbaycan dəfələrlə bəyan etmişdi ki, Ermənistan qoşunlarının işğal olunmuş ərazilərdə qanunsuz mövcudluğu regionda sülh və təhlükəsizlik üçün əsas təhiddir və hər zaman vəziyyətin gərginləşməsinə səbəb ola bilər.

Ermənistanın təxribatına və növbəti hərbi təcavüzünə cavab olaraq, Azərbaycan xalqı torpaqlarımızın işğaldan qurtarılması, Ermənistanın sülhə məcbur edilməsi, BMT Təhlükəsizlik Şurasının məlum qətnamələrinin tələblərinin yerinə yetirilməsi, məcburi köçkünlərin öz doğma torpaqlarına qayıtması və ədalətin bərpası üçün Vətən müharibəsinə başladı. Bu müqəddəs amal uğrunda bütün Azərbaycan xalqı səfərbər və həmrəy oldu.

44 gün sürən hərbi əməliyyatlar nəticəsində müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı şəhərlərini, Azərbaycan xalqının tarixində, mədəniyyətində və qəlbində xüsusi yeri olan, Qarabağın tacı sayılan Şuşa şəhərini, Zəngilan rayonunun Mincivan, Ağbənd, Bartaz qəsəbələrini, Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsini və bir çox kəndlərini, Tərtər rayonunun Suqovuşan kəndi, Xocalı və Laçın rayonlarının bir neçə kəndləri daxil olmaqla, ümumilikdə, 300-dən çox yaşayış məntəqəsini, həmçinin Ağdərə, Murovdağ və Zəngilan istiqamətlərində mühüm strateji yüksəklikləri işğaldan azad etdi.

Rəşadətli Azərbaycan əsgər və zabitləri addım-addım irəliləyərək, Ermənistanın uzun illər ərzində qurduğu mühəndis-istehkam sistemlərini yarıb keçdilər, torpaqlarımız qəhrəman əsgər və zabitlərimizin, şəhidlərimizin qanı və canı bahasına azad edildi.

Azərbaycanın hərbi sahədə qazandığı qələbələr, xüsusilə Şuşanın düşmən əsarətindən qurtarılması müharibənin taleyində həlledici rol oynadı, Ermənistanın öz

məğlubiyyətini etiraf etməsi və kapitulyasiyası ilə nəticələndi, Ermənistanı Kəlbəcər, Ağdam və Laçın rayonlarını Azərbaycana qaytarmağa məcbur etdi.

Azərbaycan xalqının əzmi və iradəsi, iqtisadi gücü, müasir ordu quruculuğu və xalq-iqtidar birliyi ölkəmizin qələbəsini təmin edən mühüm amillər oldu. Ulu əcdadlarımızın zəngin dövlətçilik və hərbi tarixindən ilhamlanan Azərbaycan xalqı daha bir şanlı qəhrəmanlıq salnaməsi yazaraq, özünün qalib xalq olduğunu bütün dünyaya sübut etdi və düşmən üzərində tarixi zəfər çaldı.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, xalqımızın qüdrətinin və milli qürurumuzun təntənəsinə çevrilən, dövlətimizin nüfuzu və gələcək inkişafı baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edən bu misilsiz qələbənin əbədiləşdirilməsi məqsədilə qərara alıram:

1. Hər il noyabrın 8-i Azərbaycan Respublikasında Zəfər Günü kimi təntənəli şəkildə qeyd edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 3 dekabr 2020-ci il.

Tərtibçidən

Təqdim olunan metodik vəsaitdə Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında qısa məlumat, *“Azərbaycan Respublikasında Zəfər Gününün təsis edilməsi haqqında”* və *“Bakı şəhərində Vətən müharibəsi memorial kompleksinin və Zəfər muzeyinin yaradılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamları*, həmçinin, kitabxanalarda 8 Noyabr - Zəfər Günü ilə bağlı tədbirlərin keçirilməsi haqqında metodik tövsiyələr verilmişdir.

Vəsaitdə həmçinin *“10 noyabr 2020-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin xalqa müraciəti”*, işğaldan azad olunmuş şəhər, qəsəbə və kəndlərimizin siyahısı və digər məlumatlar öz əksini tapmışdır.

Nəşrlə bağlı rəy və təkliflərini Milli Kitabxanaya ünvanlayan mütəxəssis və oxuculara əvvəlcədən öz minnətdarlığımızı bildiririk.

Ünvan: AZ-1000 Bakı şəh., Xaqani küç. 57

E-mail: anl.metodikixidmet@yandex.ru

<http://www.millikitabxana.az/onlineservices/methodical-services>

URL: www.millikitabxana.az

Böyük zəfərə gedən yol

Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin hazırkı mərhələsi 1987-ci ilin sonunda Xankəndi (Sovet dövründə Stepanakert) və Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılara qarşı hücumlarla başladı. Bu hücumlar soydaşlarımızın öz atababa yurdlarından didərgin düşmələri ilə nəticələndi. 1988-ci il fevral ayının 20-də keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin (DQMV) Xalq Deputatları Sovetinin iclasında vilayətin erməni icmasının nümayəndələri DQMV-nin Azərbaycan SSR-nin tərkibindən çıxarılaraq Ermənistan SSR-in tərkibinə daxil edilməsi ilə bağlı Azərbaycan və Ermənistan SSR Ali Sovetlərinə müraciət etmək haqqında qərar qəbul etdilər. 1988-ci ildə Xankəndi-Ağdam şossesində yerləşən Əsgəran qəsəbəsi yaxınlığında ermənilər keçmiş DQMV-nin Xalq Deputatları Sovetinin yuxarıda qeyd olunan qərarına qarşı etiraz edən dinc azərbaycanlı nümayişçilərə atəş açdılar. Nəticədə həlak olan iki azərbaycanlı gənc münaqişənin ilk qurbanları oldular.

1991-ci ilin sonu 1992-ci ilin əvvəlində münaqişənin hərbi mərhələsi başlandı. Keçmiş Sovet İttifaqının parçalanması və Azərbaycanda daxili çəkişmələr nəticəsində yaranmış siyasi qeyri-sabitlikdən istifadə edərək, Ermənistan xarici hərbi yardımla Dağlıq Qarabağda hərbi əməliyyatlara başladı. 1992-ci ilin fevral ayında erməni vandalları tərəfindən Xocalı şəhərində azərbaycanlılara qarşı misli görünməmiş qanlı soyqırım faciəsi törədildi. 1992-ci ilin may ayında Şuşa şəhəri və Laçın rayonu, 1993-cü ildə isə Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonları işğal edildi.

1993-cü ildə BMT Təhlükəsizlik Şurası Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən bütün işğalçı qüvvələrin dərhal çıxarılmasını tələb edən 4 qətnamə qəbul etdi. Lakin Ermənistan hökuməti bu qətnamələrə məhəl qoymurdu. 1994-cü

ildə Bişkekdə Rusiyanın vasitəçiliyi ilə atəşkəs imzalanmışdır. Buna baxmayaraq Ermənistan tərəfi atəşkəsi pozmaqda davam edirdi.

2003-cü ilin yayından etibarən erməni tərəfinin atəşkəsi pozma halları kəskin şəkildə artmışdır. Onlar Azərbaycan əsgərləri ilə yanaşı, ətraf ərazilərdə yaşayan dinc əhaliyə də atəş açır, onları qətlə yetirirdi.

2016-cı ilin əvvəlində münaqişənin həlli ilə əlaqədar konkret planlar müzakirə olunduğu bir vaxtda danışıqlar prosesində Ermənistan hərbi təxribatlar yolu ilə danışıqları pozmağa başlamışdır. 2016-cı il 2-5 aprel tarixlərində Goranboy, Tərtər, Ağdam, Füzuli rayonlarının yaşayış məntəqələrində və həmin rayonların ərazisində yerləşən Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin hərbi hissələrinin mövqələrinə erməni separatçıları qəfil hücum təşkil etmişdir. Döyüşlər Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qələbəsi ilə nəticələnmiş, Tərtər rayonunun Talış kəndi ətrafındakı yüksəkliklər və Seysulan kəndi, Cəbrayıl rayonunun Lələtəpə yüksəkliyi və Cocuq Mərcanlı kəndi, Goranboy rayonunun Gülüstan kəndi, Tərtər rayonunun Qazaxlar kəndi və Tərtər rayonunun Suqovuşan kəndi istiqamətində yollar düşməndən azad olunmuşdur. Aprel ayının 5-də hər iki tərəfin razılığı və beynəlxalq qurumların iştirakı ilə yenidən atəşkəs müqaviləsi imzalanmışdır. Buna baxmayaraq, Ermənistan tərəfindən dəstəklənən separatçı qüvvələr atəşkəs imzalandan bir neçə saat sonra onu dəfələrlə pozmuşdur.

2020-ci il iyul ayının 12-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri Ermənistan-Azərbaycan dövlət sərhədinin Tovuz rayonu istiqamətində atəşkəs rejimini kobud şəkildə pozaraq mövqələrimizi ələ keçirmək məqsədilə hücumə keçməyə cəhd göstərmişdir. Dövlət sərhədində düşmənin törətdiyi təxribatın qarşısının alınması ilə bağlı görülən təxirəsalınmaz tədbirlər nəticəsində hücumun qarşısı alınmışdır. Ermənistan silahlı qüvvələrinin ön xəttindəki atəş nöqtələri,

dayaq məntəqələri, artilleriya qurğuları, müxtəlif təyinatlı hərbi obyektlər, döyüş texnikası v yzdk canlı qüvvəsi məhv edilmiřdir.

27 sentyabr 2020-ci il səhər saatlarında Ermənistan Silahlı Qüvvələri geniřmiqyaslı təxribat törədərək cbhbo-yu zonada yerləşən Azərbaycan ordusunun mvqlərini v yařayıř məntəqələrini iriaplı silahlar, minaatanlar v mx-tlif aplı artilleriya qurğularından intensiv atəşə tutmuřlar. Ermənistan ordusunun döyüş aktivliyinin qarřısını almaq, mülki əhalinin təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan ordusunun komandanlıęı tərəfindən qořunların b-tn cbhbo-yu sürətli əks-hücum əməliyyatı bařlaması ba-rd qərar verildi. Azərbaycan Respublikasına qarřı silahlı hücumlar etməsi və mütəmadi hərbi təxribatlar törətməsi ilə əlaqədar olaraq, Prezident İlham Əliyevin fərmanı ilə 28 sentyabr saat 00:00-dan Azərbaycan Respublikasının bütün ərazisində hərbi vəziyyət elan edildi. 28 sentyabrda imza-lanmıř sərəncama görə isə respublikada qismən səfərbərlik elan edildi.

İkinci Qarabaę müharibəsi zamanı Azərbaycan xeyli az itki ilə böyük zəfərə imza atdı. Bařlanęıda bir sıra kəndləri və strateji krpleri iřğaldan azad etdikdən sonra Azərbaycan Silahlı Qüvvələri oktyabrın 22-də Qarabaęın İnanla cənub sərhədini tamamilə azad etdi və 23 oktyabrda Laçın Dhlizin doęru irlilmye bařladı. Laçın Dəhlizi Qarabaę-dakı qondarma qurumla Ermənistanı birlřdirn yeganə b-yük (digərləri ilə müqayisədə) magistral yol idi. Azərbaycan ənənəvi olaraq gün ərzində hərbi karvanların qarřısını almaq üçün artilleriya, minaatan v hətta birbařa atəş və ya idarə olunan raketlərlə Ermənistan ordusuna zərbələr endirirdi. Davam edən müharibə ərzində 4 oktyabrda Cəbrayıl, 17 oktyabrda Füzuli, 20 oktyabrda Zəngilan, 25 oktyabrda Qu-badlı v 8 noyabrda řuřa řhri iřğaldan azad edilmiřdir.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev noyabr ayının 8-də xalqımıza Şuşanın azad edilməsi müjdəsini verdi. *“Bu tarixi bir gündə Azərbaycan xalqına bu müjdəni vermək mənim həyatımda bəlkə də ən xoşbəxt günlərimdən biridir”* söyləyən cənab İlham Əliyev əminliklə bildirmişdir: *“Əziz Şuşa, sən azadsan! Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq! Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik! Şuşa bizimdir! Qarabağ bizimdir! Qarabağ Azərbaycandır!”*

Şuşa zəfəri, əslində, müharibənin taleyini həll etdi. Ertəsi gün daha 70-dən çox kəndin azad olunması xəbəri gəldi və bundan bir gün sonra N.Paşinyan Azərbaycan Prezidentinin şərtlərini qəbul edərək “kapitulyasiya aktı”na imza atmağa məcbur oldu.

Noyabr ayının 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistan Respublikasının Baş naziri Nikol Paşinyan və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin münaqişə zonasında atəşin və bütün hərbi əməliyyatların tam dayandırılması barədə bəyanat imzaladılar. Bəyanata əsasən noyabrın 20-də Ağdam, 25-də Kəlbəcər, dekabrın 1-də isə Laçın rayonları bir güllə atılmadan, heç bir şəhid verilmədən azad edildi. Bəyanatda həmçinin Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşasının təmin edilməsi elan edilmişdir. Beləliklə, Azərbaycanın hərbi qələbəsi Ermənistanı kapitulasiyaya məcbur etdi.

44 gün davam edən hərbi əməliyyatlar nəticəsində Azərbaycan xalqı tarixi qələbə qazanmış, ölkəmizin ərəzi bütövlüyü bərpa olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin *“Azərbaycan Respublikasında Zəfər Gününün təsis edilməsi haqqında”* 2020-ci il 3 dekabr tarixli Sərəncamına əsasən Vətən müharibəsində misilsiz qələbənin əbədiləşdirilməsi məqsədilə hər il **8 noyabr** tarixinin Azərbaycanda *“Zəfər Günü”* kimi qeyd edilməsi qərara alınmışdır.

Ölkə başçısı 2020-ci il dekabr ayının 3-də Azərbaycan xalqının Vətən müharibəsində göstərdiyi misilsiz qəhrəmanlığın və qazandığı möhtəşəm tarixi zəfərin nümayiş etdirilməsi, şəhidlərimizin əziz xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə Bakı şəhərində *“Vətən müharibəsi memorial kompleksi”* və *“Zəfər muzeyi”*nin yaradılması haqqında sərəncam imzalamışdır. Həmçinin, *“Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı”* fəxri adı, *“Zəfər”* və *“Qarabağ”* ordenləri, *“Cəsur döyüşçü”*, *“Döyüşdə fərqlənməyə görə”*, *“Suqovuşanın azad olunmasına görə”*, *“Xocavəndin azad olunmasına görə”*, *“Füzulinin azad olunmasına görə”*, *“Zəngilanın azad olunmasına görə”*, *“Qubadlının azad olunmasına görə”*, *“Şuşanın azad olunmasına görə”*, *“Kəlbəcərin azad olunmasına görə”*, *“Ağdamın azad olunmasına görə”*, *“Laçının azad olunmasına görə”* və digər medallar təsis edilmişdir.

Dekabrın 10-da keçirilən möhtəşəm *Zəfər paradı* isə Azərbaycanın hərbi gücünü və tarixi Qələbəmizi bütün dünyaya bir daha nümayiş etdirdi. Zəfər paradı müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Ordumuzun 44 gün davam edən *“Dəmir yumruq”* hərbi əməliyyatında qazandığı tarixi Qələbənin təcəssümü oldu. Paradda nümayiş etdirilən texnikalar dövlətimizin başçısı İlham Əliyev tərəfindən hərbi sahəyə göstərilən diqqət və qayğını nümayiş etdirdi. Hərbi paradda 3000 nəfərdən artıq şəxsi heyət, 150-dək hərbi texnika, o cümlədən silahlanmaya yeni qəbul edilmiş müasir hərbi texnika, raket və artilneriya qurğuları, hava hücumundan müdafiə sistemləri, eləcə də hərbi gəmi və katerlər nümayiş etdirilmişdir. Paradda, həmçinin Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycan Ordusunun darmadağın etdiyi, düşməndən ələ keçirdiyi hərbi qənimətlərin bir qismi də nümayiş olunmuşdur.

Aprelin 12-də Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin xüsusi təşəbbüsü ilə Bakıda salınan *Hərbi*

Qənimətlər Parkının açılışı olmuşdur. Hərbi Qənimətlər Parkı qazanılan tarixi Zəfərin nümayişi baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Buraya gələn hər bir ziyarətçiyə Vətən müharibəsinin gedişatı barədə təqdim edilən eksponatlar Azərbaycana Zəfər qazandıran döyüşləri bir daha göz önündə canlandırmağa geniş imkan yaradır.

Bakı Metropoliteninin 29 may 2021-ci ildə istifadəyə verilən stansiyasına ölkə başçısı İlham Əliyevin xüsusi təşəbbüsü ilə Zəfər Günü münasibətilə **“8 Noyabr”** adı verilmişdir. Bu stansiya dövlətimizin keçdiyi keşməkeşli yolun xoşbəxt sonluğuna, **“Dəmir yumruğun”** gətirdiyi Qələbə müjddəsinə şahidlik edəcəkdir.

Beləliklə, 44 günlük müharibə Azərbaycan xalqının nə qədər vətənpərvər, böyük xalq olduğunu, milli birliyini, həmrəyliyini bütün dünyaya sübut etdi. Azərbaycan tarixi torpaqlarına - Qarabağa qovuşdu, tarixi zəfərə imza atdı, şəhidlərimizin, Xocalı qurbanlarının, Gəncə, Bərdə, digər şəhər və rayonlarımızda törədilən soyqırımları zamanı həlak olan günahsız insanların qisasını döyüş meydanında aldı, işğalçı Ermənistanı layiq olduğu yeri göstərdi. Bu qələbəni, zəfəri bizlərə yaşadan isə Ulu Öndər Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı, ölkə Prezidentimiz, Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin qətiyyəti, siyasi iradəsi, Güclü Ordumuz, rəşadətli əsgər və zabitlərimizdir.

“8 Noyabr - Zəfər Günü” ilə bağlı kitabxanalarda keçiriləcək tədbirlər

Müzəffər Azərbaycan ordusunun 44 gün davam edən zəfər yürüşü şanlı qələbə ilə başa çatdı. Ordumuz əsgər və zabitlərin canı-qanı bahasına Ermənistanın 30 ilə qurduğu nəhəng istehkamları yarıb keçərək düşmənin silahlı qüvvələrini darmadağın etdi.

Bu gün azad olunmuş bütün torpaqlarımızda üçrəngli bayrağımız əbədi dalğalanır. Bu hünər savaşında şirin canlarından keçən şəhidlərimizin, öz sağlamlıqlarını torpaqlarımızın ərazi bütövlüyü uğrunda itirən qazilərimizin, Vətən müharibəsi iştirakçılarının uşaq və gənclərimizə tanındılması istiqamətində kitabxanalarda bir sıra tədbirlər həyata keçirilməlidir.

Tarixə düşən unudulmaz **“8 Noyabr - Zəfər Günü”** ilə bağlı kitabxanalarda qazilər, müharibə iştirakçıları və şəhid ailələri ilə görüşlərin, xatirə günlərinin keçirilməsi, ənənəvi və virtual kitab sərgilərinin hazırlanması, yeni kitabların təqdimatının keçirilməsi, elektron resursların hazırlanması, Vətən müharibəsi ilə bağlı məqalələrin dövrü nəşrlərdə dərc edilməsi və internet saytlarında yerləşdirilməsi, məlumatlandırma və təbliğat xarakterli çap məhsullarının (buklet, vərəqə, flayer, təqvim və s.) nəşri və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi tövsiyə olunur.

“8 Noyabr - Zəfər Günü” ilə əlaqədar kitabxanalarda həyata keçirilən tədbirlərdən ən vacibi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçən şəhidlərimizin əziz xatirəsinə həsr olunmuş **anım (xatirə) günlərinin** keçirilməsidir. Çünki torpaqlarımızın azadlığı uğrunda canlarını fəda edən qəhrəman oğullarımızın misilsiz şücaəti sayəsində xalqımız tarixi qələbəyə qovuşub. Anım (xatirə) günü ilə əlaqədar əvvəlcədən hazırlıq işləri görülməli, Vətən müharibəsi ilə bağlı fotostendlər, sərgilər, videoçarxlar, slayd-şou-

lar hazırlanmalı, sənədli filmlər nümayiş olunmalıdır. Tədbirdə şəhid ailələri, Vətən müharibəsi iştirakçıları, qazilərlə yanaşı rayon (şəhər) ictimaiyyət nümayəndələrinin, ziyalıların, regional Təhsil, Mədəniyyət İdarələrinin, uşaq və gənclərin də iştirakı məqsədəuyğundur. Tədbirdən öncə şəhidlərin məzarları ziyarət edilməli, önünə gül dəstələri qoyulmalıdır.

Azərbaycanın dövlət himni səsləndikdən sonra kitabxanaçı tədbiri açıq elan etməli, sonra şəhidlərimizin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilməlidir. Şəhidlərimizin keçdiyi şərəfli döyüş yolundan bəhs etdikdən sonra kitabxanaçı sözü İkinci Qarabağ müharibəsi iştirakçılarına verməlidir. Unudulmaz zəfər yolumuzu onların dilindən dinləmək tədbir iştirakçıları üçün daha da təsirli olacaqdır.

“8 Noyabr - Zəfər Günü” ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlərdən biri də şəhid ailələri və Vətən müharibəsində yaralanmış qazilərin ziyarətidir. Rayon (şəhər) ictimaiyyəti, Qeyri Hökumət Təşkilatları (QHT) və ziyalılarla birgə həyata keçirilən bu görüşlərdə kitabxanaçılar gənclərin də iştirakını təmin etməlidirlər. Belə ki, ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda hərbi əməliyyatlarda şücaət göstərən əsgər və zabitlərimizi ziyarət etmək xüsusilə gənclərimizdə iftixar hissi doğuracaqdır.

Kitabxanalar həmçinin **“Böyük Zəfərə gedən yol”** adlı **aksiya** təşkil edə bilərlər. Aksiyanı keçirmək üçün kitabxanaçı öncədən hazırlıq işləri görməli, tədbirdə iştirak edəcək qonaqları müəyyənləşdirməlidir. Təşkil olunacaq aksiyaya Vətən müharibəsi şəhidlərinin ailə üzvləri, qazilər və müharibə iştirakçıları ilə yanaşı, media nümayəndələri, uşaq və gənclərdən ibarət kitabxananın fəal oxucuları, Qeyri Hökumət Təşkilatları və s. dəvət olunmalıdır. İştirakçılar şəhidlərimizin, qazilərimizin, həmçinin, Vətən müharibəsi iştirakçılarının rəsmi həkk olunmuş geyimlərdə aksiyaya qatılmağa bilərlər.

Aksiya zamanı şəhidlərimizin məzarlarını ziyarət etmək, iştirakçılara Vətən müharibəsi ilə bağlı hazırlanan buklet və vərəqələri təqdim etmək tövsiyə olunur. Aksiya çərçivəsində həmçinin, kitabxanaçılar *“Evlərə məlumat yayaq”* devizi altında xidməti ərazidə olan evlərə Zəfər Günü ilə bağlı kitabxanada olan nəşrlərin siyahısından ibarət məlumat bülleteni, bukletlər də paylaya bilərlər. Aksiyanın sonunda iştirakçılar simvolik olaraq səmaya ağ göyərçinlər uçurda bilərlər. Onlar bununla dünyaya *“Müharibə olmasın! Uşaqlar atasız qalmasın!”* mesajını göndərmiş olacaqlar.

Kitabxanalar **Şanlı Zəfər Günü** ilə bağlı Hərbi Qənimətlər Parkına **virtual səyahət (ekskursiya)** təşkil edə bilərlər.

Hərbi Qənimətlər Parkı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin xüsusi təşəbbüsü ilə salınmışdır. Dənizkənarı Milli Parkda yerləşən bu park Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin İkinci Qarabağ müharibəsində qazandığı şanlı qələbəyə həsr olunub. Parkda Ermənistan Silahlı Qüvvələrinə məxsus olduğu bildirilən, Rusiya istehsalı tank, “Qrad” qurğuları, top və digər müharibə texnikası nümayiş etdirilir. Prezident İlham Əliyevin “Qələbə” tvitləri, aparıcı media qurumları ilə müsahibələri və xalqa etdiyi müraciətlərdən ibarət hissələr Parkın ərazisindəki videozalda nümayiş etdirilir. Ermənilərin döyüş meydanında qoyub qaçdığı atıcı silahlar, ağır texnikalar, raket kompleksləri, hərbi nəqliyyatlar və digər sursatlar da qənimətlər sırasındadır. Zəfər paradının ən yaddaqalan və rəmzi kompozisiyalardan biri Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin işğaldan azad olunan torpaqlarda düşməndən qənimət götürdüyü 2000-dən çox avtomobilin nömrə nişanından hazırlanan lövhə də parkın ərazisindədir.

Nümunə:

Hərbi Qənimətlər Parkına virtual səyahət

- **Hərbi Qənimətlər Parkı haqqında ümumi məlumat**
- **Parkın açılışı haqqında məlumat**
- **Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin çıxışları**
- **Vətən müharibəsi:**
 - *“Dəmir yumruq” əməliyyatı*
 - *Fotoarxiv*
- **Eksponatlar:**
 - *Zirehli texnika*
 - *Artilleriya silahları*
 - *Avtomobil texnikası*
 - *Qoşqular*
 - *Silah-sursat eksponatlar sərgisi*
- **Pavilyonlar:**
 - *Düşmənin müdafiə səddi*
 - *Videozal*
 - *Suvenir satışı*
- **Parkın interaktiv xəritəsi**

Beləliklə, video fayllar, çarxlar, slayd təqdimatlar vasitəsilə keçirilən virtual səyahət Hərbi Qənimətlər Parkına getmək imkanı olmayan istifadəçilər üçün xüsusilə əhəmiyyətli olacaqdır.

Elektron məlumat bazası. Zəfər Günü ilə bağlı kitabxanalara öz fondlarında olan sənədlərə əsasən **“8 noyabr - Zəfər Günü”** adlı elektron məlumat bazası hazırlayıb kitabxananın saytında və sosial şəbəkələrdə yerləşdirmələri tövsiyə olunur. Kitabxanalar elektron məlumat bazasını hazırlayarkən öz mövcud kitabxana fondları ilə yanaşı, Milli Kitabxananın fondunda və elektron kitabxanasında olan resurslardan da yararlı bilərlər.

Tərtib olunmuş elektron məlumat bazası gənclərə, yeniyetmələrə eləcə də geniş istifadəçi kütləsinə Vətən müharibəsi ilə bağlı sənədlərlə tanış olmaqda, məkandan asılı olmayaraq onlardan rahat istifadə etməkdə yaxından köməklik edəcəkdir. Həmçinin kitabxananın təşkil etdiyi bir sıra tədbirlərdə də məlumat bazasından istifadə edilə bilər.

Nümunə:

“8 Noyabr – Zəfər Günü”

Elektron məlumat bazası

- *Azərbaycan Respublikasında Zəfər Gününün təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı*
- *Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin “Qələbə” tvitləri*
- *Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin müsahibələri*
- *İşğaldan azad olunmuş şəhər, qəsəbə və kəndlərimizin siyahısı*
- *Vətən müharibəsinə həsr olunmuş (Azərbaycan və digər dillərdə) kitablar*
- *Qəzet və jurnal məqalələri (Azərbaycan və digər dillərdə)*
- *Fotoqalereya*
- *Videoqalereya*

“8 Noyabr - Zəfər Günü” ilə bağlı kitabxananın fondunda mövcud olan sənədlər və elektron resurslar əsasında **virtual kitab sərgilərinin** hazırlanması ən təsirli vasitələrdən hesab olunur. Slaydlar şəklində hazırlanan sərgidə Zəfər Günü ilə bağlı məlumatlar, kitablar, qəzet və jurnal məqalələri (Azərbaycan, rus və digər dillərdə), izahlı mətn-

lər, audiovizual sənədlər və s. öz əksini tapa bilər. Sərgini hazırlayan zaman kitabın üz qabığını, biblioqrafik təsvirini, annotasiyasını və əgər mümkünsə kitabın onlayn versiyasını və ya linkini də virtual sərgidə yerləşdirmək olar.

Nümunə:

Salyd 1: Sərginin başlığı

“Xalqımızın Zəfər Tarixi”

Slayd 2: *Azərbaycan Respublikasında Zəfər Günününün təsis edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 2 dekabr 2020-ci il // Azərbaycan.-2020.-3 dekabr.- S.1.*

<http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2020/dekabr/729823.htm>

Slayd 3: Kitablar

Azərbaycan dilində

- *İnkişaf-məqsədimizdir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər / İlham Əliyev; buraxıl. məsul R. Mehdiyev.- Kitab106 Sentyabr 2020-Oktyabr 2020.- Bakı: Azərnaşr, 2021.-391, [1] s.*
- *İnkişaf-məqsədimizdir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər / İlham Əliyev; buraxıl. məs. R.Mehdiyev.- Kitab 107 Oktyabr 2020 - Noyabr 2020.- Bakı: Azərnaşr, 2021.-391 s.*
- *İnkişaf-məqsədimizdir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər / İlham Əliyev; buraxıl. məsul R.Mehdiyev.- Kitab 108 Noyabr 2020 - Dekabr 2020.- Bakı: Azərnaşr, 2021.-391 s.*

- Şahiboğlu, E. Dəmir yumruq: işğal altındakı torpaqlarımızın azadlığı uğrunda şəhid olanların əziz xatirəsinə / Elxan Şahinoğlu; red. H. Şəfaqət ; üz qabığının tərtibatı R. Qasım.- Bakı: Qanun, 2021.- 279, [16] s.
- Zəfər salnaməsinin 44 günü.- Bakı: Maarif, 2021.- 318, [2] s.

Slayd 4: Qəzet və jurnallarda dərc edilən məqalələr Azərbaycan dilində

- Ələsgərov, A. Tarixi ədalət zəfər çaldı / Aydın Ələsgərov // Respublika.-2021.- 15 aprel.- S.6.
<http://www.anl.az/down/meqale/respublika/2021/aprel/741413.htm>
- Qocayev, İ. 44 günlük savaşı / İsmayıl Qocayev // Şərq.-2020.- 11 noyabr.- S.11.
[http://www.anl.az/down/meqale/sherq/2020/noyabr/728155\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/sherq/2020/noyabr/728155(meqale).pdf)
- Sadıqova, G. 44 günlük zəfər və ya...: Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə tarixi yanaşma / Gülnarə Sadıqova // Şərq.-2021.- 16 fevral.- S.14.
[http://www.anl.az/down/meqale/sherq/2021/fevral/734597\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/sherq/2021/fevral/734597(meqale).pdf)

Rus dilində

- Алиханов, Г. Путь Победы / Гусейн Алиханов // Бакинский рабочий.-2021.- 23 апреля.- С.3-4.
[http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2021/aprel/742104\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2021/aprel/742104(meqale).pdf)
- 100 дней Победы. Ильхам Алиев подтвердил, что Карабах - это Азербайджан! // Бакинский рабочий.-2021.-18 февраля.- С.1.
<http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2021/fevral/735067.htm>

- *Заявление Президента Азербайджанской Республики, Премьер-министра Республики Армения и Президента Российской Федерации: Заявление Президента России Владимира Путина; Заявление Президента Азербайджана Ильхама Алиева // Бакинский рабочий.-2021.- 12 января.- С.2.*
<http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2021/y/anvar/731987.htm>

Slayd 5: İzahlı mətn

Sentyabrın 27-dən başlayan, 44 gün davam edən və Dağlıq Qarabağ da daxil olmaqla işğal altındaki ərazilərimizin azad olunması ilə nəticələnən Vətən Müharibəsi tariximizin ən parlaq səhifəsinə, Azərbaycan xalqının iftixar və qürur mənbəyinə çevrildi. Azərbaycan xalqı öz liderinin - müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşərək bütün dünyaya öz gücünü, mətinliyini, mübarizliyini nümayiş etdirdi. Prezident İlham Əliyev 17 ildə həyata keçirdiyi siyasətin nəticəsində Azərbaycanı 30 ilə yaxın davam edən münaqişədə qalib tərəfə çevirdi. Ərazi bütövlüyümüz birmənalı olaraq təsdiq edildi.

Slayd 6: Sitat

“Bu gün Azərbaycan Ordusu öz torpağında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qoruyur. Ermənistan əsgərinin bizim torpaqda nə işi var?! Bu işğala son qoyulmalıdır və qoyulacaq! Biz haqq yolundayıq. Bizim işimiz haqq işidir. Biz zəfər çalacağıq. Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır!”

“Şuşanın işğaldan azad edilməsi bizim gücümüzü göstərdi. Ordumuzun peşəkarlığını, hərbiçilərimizin cəsarətini, qəhrəmanlığını göstərdi. Şuşanın götürülməsi çox böyük peşəkarlıq, cəsarət tələb edən əməliyyat idi. Əminəm ki, bu

əməliyyat dünya hərbi tarixində xüsusi yer tutacaq. Çünki bu əməliyyatı bizim qəhrəman hərbiçilərimiz dağlardan, meşələrdən, cığırlardan keçərək yalnız yüngül silahlarla silahlənmiş şəkildə azad ediblər. Şuşanın işğaldan azad edilməsi bizim şanlı qələbəmizdir”.

“Bu gün Azərbaycan Ordusu güclü ordudur. Bütün beynəlxalq reytinglərə görə o, dünyanın ən güclü 50 ordusunun siyahısına daxildir. Azərbaycan 44 gün ərzində parlaq qələbə qazanaraq Ermənistanı məğlub etdi, işğala son qoydu. Hər gün Azərbaycan Ordusu irəli gedirdi, hər gün yeni şəhərlər, kəndlər, qəsəbələr, yüksəkliklər azad edirdi. Azərbaycan əsgəri, Azərbaycan zabiti bir amalla vuruşurdu ki, bu işğala son qoyulsun, bu haqsızlığa son qoyulsun, ədalət zəfər çalsın, tarixi ədalət zəfər çalsın və buna nail olduq. Bizim şanlı Ordumuzun 44 günlük müharibəsi XXI əsrin müharibəsidir”

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Slayd 7: Sərgini hazırlayan kitabxananın ünvanı, əlaqə telefonları, saytı və e-mail ünvanı.

Zəfər Günü ilə əlaqədar kitabxanalarda təşkil olunacaq növbəti tədbirlərdən biri də **virtual dəyirmi masadır**. Maarifləndirici xarakter daşıyan bu tədbiri təşkil edən zaman müzakirə olunacaq məsələlər öncədən müəyyənləşdirilməli, iştirakçılar əvvəlcədən təyin edilməli, mütəxəssislərin konkret mövzularda çıxışları nəzərdə tutulmalı və mövzu ilə bağlı suallar hazırlanmalıdır. Kitabxanaçı tədbirlə bağlı sosial şəbəkələrdə, kitabxananın saytında elan yerləşdirməli və iştirakçıların onlayn qeydiyyatdan keçməsinə nəzarət etməlidir. Bu cür tədbirlərin video çəkilişini də həm-

çinin, kitabxananın saytında, sosial şəbəkələrdə yerləşdir-məklə daha çox istifadəçinin məlumatlandırılmasına şərait yaratmaq olar. Virtual dəyirmi masanı aşağıdakı mövzularda təşkil edə bilərsiniz:

“Zəfər salnaməsinin şanlı 44 günü”, “Qarabağ Azər-baycandır!”, *“Vətən müharibəsi qəhrəmanlarını ehtiramla anırıq”*, *“Şanlı ordunun mətin əsgəri”* və s.

“8 Noyabr - Zəfər Günü” ilə əlaqədar regionlararası, region daxilində, eyni zamanda MKS daxilində **telekonfransların** keçirilməsi tövsiyə olunur. Telekonfrans əsasən (telefon vasitəsilə, audiokonfrans, çat, poçt vasitəsilə konfrans, videokonfrans və s.) Windows əməliyyat sistemində Microsoft Net Meeting proqramı vasitəsilə həyata keçirilir. Bu proqram uzaq məsafədə səs və video əlaqələrinin təşkili, eləcə də internet vasitəsilə onlayn görüş və konfransların keçirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Telekonfransa hazırlaşarkən kitabxanaçı mövzunun müəyyən edilməsi, ünsiyyət dilinin seçilməsi, iştirakçıların dəvət olunması, müzakirələrin idarə olunması və onlara yekun vurulması kimi təşkilati işləri həyata keçirir. Telekonfransın əsas üstünlüklərindən biri də iştirakçı tərkibinə, sayına, həmçinin, telekonfransın müddətinə heç bir məhdudiyyətin qoyulmamasıdır.

Tədbirə hazırlıq müddətində kitabxanaçı konfransda çıxış edəcək şəxsləri müəyyən etməli, onlarla sıx əlaqə sax-lamalı, proqram tərtib etməli və iştirakçıların onlayn qeydiyyatdan keçə bilmələri üçün veb ünvan müəyyən etməlidir. Ən sonda sosial şəbəkələrdə, kitabxananın saytında, yerli qəzetlərdə konfransla bağlı elan və ya anons yerləşdiril-məlidir.

Telekonfransı aşağıdakı mövzularda keçirmək olar: *“İkinci Qarabağ müharibəsi - tarixi zəfərimiz”*, *“Şanlı zəfər tariximiz”*, *“Şuşaya gedən zəfər yolu”*, *“44 günlük Vətən müharibəsi: hamı bir nəfər kimi”* və s.

“8 Noyabr - Zəfər Günü” ilə bağlı kitabxanaya daxil olan sənədlərlə istifadəçiləri tanış etmək məqsədilə kitabxananın veb-saytında və sosial şəbəkələrdə *onlayn informasiya günü* keçirmək olar. İnformasiya günündə “*Unutmayın!*” “*Qarabağ Azərbaycandır!*” “*Qəhrəman oğullarımız*” və *digər* diqqətçəkən başlıqlar altında 44 günlük Vətən müharibəsi, şanlı ordumuzun qalib əsgərlərinin keçdiyi şərəfli döyüş yolu haqqında kitab, qəzet və jurnal məqaləsinin (Azərbaycan və digər dillərdə) elektron versiyalarını, bu mövzuda olan sənədlərin biblioqrafik siyahısını, qısa annotasiyasını yerləşdirmək olar. Maarifləndirici və tövsiyə xarakterli belə resursların kitabxananın saytında yerləşdirilməsi kitabxanaya gəlmə imkanı olmayan fiziki qüsurlu istifadəçilər üçün də olduqca əhəmiyyətli olacaqdır.

Kitabxananın foyesində eləcə də “*Zəfərlə bitən 44 günlük müharibə*” adlı **guşə** təşkil oluna bilər. Şanlı Zəfər Gününe həsr olunmuş guşə nisbətən geniş və əhatəli olmalıdır. Guşənin təşkilində məqsəd istifadəçilərə mövzu haqqında daha dolğun məlumat verməkdən ibarətdir. Guşədə əlavə olaraq kartotekadan, tövsiyə ədəbiyyat siyahılarından, sənədlər və şəkillərdən, səs yazılarından ibarət disklərdən istifadə etmək olar. Bundan başqa kitabxanalar öz saytlarında və yaxud sosial şəbəkələrdə **elektron guşələr** də yarada bilərlər.

Daycest. Şanlı qələbəmizlə bağlı kitabxanalarda təşkil olunacaq tədbirlərdən biri də **daycest** kimi informasiya xarakterli nəşrlərin hazırlanmasıdır. Daycest - (“*digest*”- *ingilis dilindən tərcümədə “xülasə”, “toplu” mənasını verir*) hər hansı bir aktual məsələ ilə bağlı daha dərin və ətraflı tədqiqat aparmağa, müxtəlif mənbələrdə çap olunmuş materialların (əsasən dövrü nəşrlər) qısa xülasəsini əks etdirməklə onu geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmağa xidmət edir. Daycestin hazırlanması həm kitabxana istifadəçiləri, həm də tədqiqatçı-alimlər üçün olduqca əhəmiyyətlidir.

“8 Noyabr - Zəfər Günü” ilə bağlı dövri nəşrlərdə dərc edilmiş məqalələri seçərək qısa xülasələrini verməklə daycest hazırlamaq olar. Daycesti hazırlayan zaman Milli Kitabxananın elektron kataloqunda axtarış aparmaq (<http://ek.anl.az/search/query?theme=e-kataloq>) və elektron resurslarından bəhrələnmək olar.

Daycestləri **“Tarixi qələbə - Zəfər günü”**, **“8 noyabr - Zəfər tarixi”**, **“Müqəddəs bir həqiqət - Vətən sevgisi”** və s. mövzularda tərtib etmək olar. Hazırlanmış daycesti elektron formada kitabxananın saytında, sosial şəbəkələrdə yerləşdir-məklə də istifadəçilərin diqqətini bu mövzuya yönəldə bilərsiniz.

ƏLAVƏLƏR

Əlavə 1

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin xalqa müraciəti

10 noyabr 2020-ci il

- Əziz həmvətənlər.

Bu gün ölkəmiz üçün tarixi bir gündür. Bu gün Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə son qoyulur. Hesab edirəm ki, indicə imzalanmış üçtərəfli bəyanat məsələnin həlli istiqamətində son nöqtə olacaqdır. Bu bəyanatı Azərbaycan Prezidenti, Rusiya Prezidenti və Ermənistan baş naziri imzalamışlar. İstərdim ki, bəyanatın mətni ilə sizi tanış edim:

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ermənistan Respublikasının baş naziri və Rusiya Federasiyasının Prezidentinin bəyanatı

Biz Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin aşağıdakıları bəyan edirik:

1. 10 noyabr 2020-ci il tarixində Moskva vaxtı ilə saat 00.00-dan etibarən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zonasında atəşin və bütün hərbi əməliyyatların tam dayandırılması elan olunur. Bundan sonra Tərəflər adlandırılacaq Azərbaycan Respublikası və Ermənistan Respublikası hazırda tutduqları mövqelərdə qalacaqlar.

2. 20 noyabr 2020-ci il tarixinədək Ağdam rayonu Azərbaycan Respublikasına qaytarılır.

3. Dağlıq Qarabağda təmas xətti və Laçın dəhlizi boyu Rusiya Federasiyasının 1960 sayda odlu silahlı hərbi

qulluqçusundan, 90 hərbi zirehli texnika, 380 ədəd avtomobil və xüsusi texnikadan ibarət sülhməramlı kontingenti yerləşdirilir.

4. Rusiya Federasiyasının sülhməramlı kontingenti erməni silahlı qüvvələrinin çıxarılması ilə paralel şəkildə yerləşdirilir. Rusiya Federasiyasının sülhməramlı kontingentinin qalma müddəti 5 ildir və müddətin bitməsinə 6 ay qalmış hazırkı müddəanın tətbiqinə xitam verilməsi niyyəti ilə bağlı Tərəflərdən hər hansı biri çıxış etməzsə, müddət avtomatik olaraq növbəti 5 ilə uzadılır.

5. Münaqişə tərəflərinin razılaşmalara əməl etməsinə nəzarətin səmərəliliyinin artırılması məqsədilə atəşkəsə nəzarət üzrə sülhməramlı mərkəz yaradılır.

6. Ermənistan Respublikası 15 noyabr 2020-ci il tarixinədək Azərbaycan Respublikasına Kəlbəcər rayonunu, 1 dekabr 2020-ci il tarixinədək isə Laçın rayonunu qaytarır. Dağlıq Qarabağla Ermənistan arasında əlaqəni təmin edəcək və bununla belə Şuşa şəhərinə toxunmayacaq Laçın dəhlizi (5 kilometr enliyində) Rusiya sülhməramlı kontingentinin nəzarəti altında qalır. Tərəflərin razılığı əsasında növbəti üç il ərzində Dağlıq Qarabağla Ermənistan arasında əlaqəni təmin edən Laçın dəhlizi üzrə yeni hərəkət marşrutunun inşası planı müəyyən ediləcək və bununla da həmin marşrutun mühafizəsi üçün Rusiya sülhməramlı kontingentinin gələcək yerdəyişməsi nəzərdə tutulur. Azərbaycan Respublikası Laçın dəhlizi üzrə hər iki istiqamətdə vətəndaşların, nəqliyyat vasitələrinin və yüklərin hərəkətinə təhlükəsizlik zəmanəti verir.

7. Daxili məcburi köçkünlər və qaçqınlar Dağlıq Qarabağın ərazisinə və ətraf rayonlara BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının Ofisinin nəzarəti altında geri qaydır.

8. Hərbi əsirlər, girovlar və digər saxlanılan şəxslərin, habelə cəsədlərin mübadiləsi həyata keçirilir.

9. Bölgədəki bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələri bərpa edilir. Ermənistan Respublikası vətəndaşların, nəqliyyat vasitələrinin və yüklərin hər iki istiqamətdə maneəsiz hərəkətinin təşkili məqsədilə Azərbaycan Respublikasının qərb rayonları və Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında nəqliyyat əlaqəsinin təhlükəsizliyinə zəmanət verir. Nəqliyyat əlaqəsi üzrə nəzarəti Rusiyanın Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin sərhəd xidmətinin orqanları həyata keçirir. Tərəflərin razılığı əsasında Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşası təmin ediləcək.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti,
Ermənistan Respublikasının baş naziri,
Rusiya Federasiyasının Prezidenti.

Əziz həmvətənlər, əziz bacılar və qardaşlar.

Bu bəyanatın tarixi əhəmiyyəti var. Bildirməliyəm ki, bu bəyanat videokonfrans şəklində imzalanmışdır və ilk mərhələdə 3 ölkənin başçısı bu videokonfrans vasitəsilə bəyanatı imzalamalı idilər. Ancaq son anda Ermənistan baş naziri bundan imtina edib. Bu, müəyyən dərəcədə başadüşüləndir. Çünki faktiki olaraq bu bəyanat Ermənistanın hərbi kapitulyasiyası deməkdir. Ona görə bu bəyanatı videokonfrans formatında Rusiya Prezidenti və mən imzalamışım və bu bəyanat rus dilində tərtib edilibdir. Mənim burada imzam var, bu sənəd bu imzalamadan sonra Rusiya səfirinə təqdim edilib və Rusiya və Ermənistan dövlət, hökumət başçıları bu sənədi imzalayacaqlar.

Bir daha demək istəyirəm ki, Ermənistan baş naziri Paşinyanın bu hərəkəti başadüşüləndir. Halbuki hesab edirəm ki, hər bir insan öz əməllərinə görə cavab verməlidir. Hər bir insan hətta onun üçün, ölkəsi üçün ən ağır, ən kritik

vəziyyətdə özünə hörmət saxlamalıdır. Onsuz da Paşinyan bunu imzalayacaq. Biz onu məcbur etdik. Ancaq onu hansısa bağlı bir yerdə, qapalı bir yerdə, kameralardan uzaq bir yerdə qorxaqcasına, namərdcəsinə imzalayacaq. Öz xoşu ilə bunu imzalamır. Bunun - dəmir yumruğun hesabına imzalayır!

Bu bəyanat bizim şanlı qələbəmizdir. Şadam ki, bu gün bu müjdəni Azərbaycan xalqına verirəm. Hesab edirəm ki, bu bəyanatın imzalanmasının səbəblərindən biri də dünən qeyd etdiyimiz parlaq qələbəmizdir, tarixi qələbəmizdir, Şuşanın işğaldan azad edilməsidir, Şuşa Qarabağın tacıdır! Şuşanın azad edilməsi həm böyük siyasi, həm böyük strateji, eyni zamanda, çox böyük mənəvi mənə daşıyır. Biz Şuşaya qayıtdıq, biz Şuşanı qaytardıq, biz Şuşada yaşayacağıq və işğaldan azad edilmiş digər bütün torpaqlarda həyat qaynayacaq. İnsanlar o torpaqlara qayıdacaq, orada yaşayacaq, insanlarımızın 30 illik həsrətinə son qoyulur.

Hesab edirəm ki, bu bəyanatın imzalanmasının səbəbi noyabrın 9-da - Dövlət Bayrağı Günündə bizim növbəti şanlı hərbi qələbəmiz olub. Çünki noyabrın 9-da 72 yaşayış məntəqəsini Azərbaycan Ordusu işğalçılardan azad edib. Şuşanın azad edilməsi, noyabrın 9-da 72 yaşayış məntəqəsinin azad edilməsi və sentyabrın 27-dən bu günə qədər 300-ə yaxın yaşayış məntəqəsinin azad edilməsi ilə Ermənistan ordusunun belini qırmışıq. Paşinyan məcbur olub bu bəyanata öz imzasını atır. Amma çox miskin, çox acınacaqlı durumda. Mən isə böyük fəxarət və sevinc hissi ilə bu bəyanata öz imzamı atmışam. Çünki bu bəyanat uzun illər davam edən işğala son qoyur. Bu bəyanat imkan verir ki, hələ də işğal altında olan digər rayonlarımızı - Ağdam, Laçın, Kəlbəcər rayonlarını qan tökülmədən qaytaraq. Qısa bir müddət qoyulur, bu ayın sonuna qədər bu rayonlar bizə qaytarılır. Bu, böyük xoşbəxtlikdir. Mən fürsətdən istifadə edərək, Ağdam, Laçın, Kəlbəcər rayonlarının sakinlərini,

bütün Azərbaycan xalqını bu münasibətlə təbrik edirəm. Hər dəfə işğal altında olan hansısa rayon, şəhər işğaldan azad ediləndə mən o şəhər və rayonların sakinlərini təbrik edirdim, təsəvvür edirəm ki, onların həyatında bu nə deməkdir. Onların bəziləri, bəlkə də bir çoxları görəndə ki, uzun illər ərzində məsələ öz həllini tapmır artıq ümidlərini itirmişdilər. Mən son 17 il ərzində köçkünlərlə çoxsaylı görüşlərimdə, onlar üçün yeni evlərin təqdimat mərasimlərində görürdüm ki, ildən-ilə onların ümidləri azalır. Görürdüm, ürək ağrısı ilə bunu görürdüm. Görürdüm ki, artıq onların bəziləri ümidlərini itirib. Bəli, təşəkkürünü bildirirdilər, təbii ki, onlara yaxşı şərait yaradılırdı, onların problemləri həll olunurdu. Bilirsiniz ki, məcburi köçkünlər üçün Azərbaycanda görülən işlər heç bir başqa ölkədə görülmür. Dünyanın bir çox ölkələrində köçkünlər var, amma bizim köçkünlərimizin vəziyyəti o biri ölkələrdə yaşayan köçkünlərlə müqayisədəilməz dərəcədə müsbətdir. Amma onların əsas arzusu doğma torpaqlara qayıtmaqdır və məndən xahiş edirdilər, cənab Prezident, qaytar bizi. Mən də hər dəfə onlarla görüşəndə həm onlarda güclü iradə görürdüm, yenilməzlik görürdüm, dövlətə sədaqət görürdüm, eyni zamanda, onların gözlərində nisgil, həsrət görürdüm. Buna son qoyulub, əziz soydaşlarım, gözünüz aydın olsun, siz qayıdırsınız, biz qayıdırıq, Azərbaycan qayıdır! Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa edir. Bundan da böyük xoşbəxtlik ola bilərmi!

Məcburi köçkünlər yaxşı bilirlər ki, onların öz dədə-baba torpaqlarına qayıtması üçün biz əlimizdən gələni edəcəyik, işğaldan azad edilmiş bu torpaqları yenidən quracağıq. İndi bütün dünya görür ki, mənfur düşmən bu torpaqları hansı vəziyyətə salıb. Bizim bütün binalarımız dağıdılıb, tarixi abidələrimiz dağıdılıb, muzeylərimiz talan edilib, təbiətimizə böyük ziyan vurulub, məscidlərimiz dağıdılıb, təhqir edilib. Azad edilmiş torpaqlarda yarı-

dağılmış məscidlərdə vəhşi düşmən bizi təhqir etmək üçün, bizim qürurumuza toxunmaq üçün donuz saxlayırdı. Amma biz onların qisasını artıqlaması ilə aldığımızı. Xocalı qurbanlarının da qisasını aldığımızı, şəhidlərimizin də qisasını aldığımızı.

Mən noyabrın 8-də Şuşanın azad edilməsi ilə əlaqədar xalqıma müjdə verərkən bildirmişdim ki, şəhidlərin ruhu qarşısında baş əyirəm. Birinci Qarabağ və İkinci Qarabağ müharibələrinin şəhidləri bizim qəlbimizdə əbədi yaşayacaq. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Onların qəhrəmanlığı, fədakarlığı nəticəsində biz torpaqlarımıza qayıdırıq. Allah bütün yaralı hərbcilərimizə şəfa versin, onlar tezliklə sağalıb normal həyata dönsünlər, onların sağalması üçün də əlimizdən gələni edirik və edəcəyik. Hətta ən ağır vəziyyətdə olan yaralı əsgərimiz, zabitimiz bilməlidir, əlimizdən gələni edəcəyik ki, onu normal həyata qaytararaq. Biz bu Qələbəyə görə onlara borcluyuq. Onlar torpağımızı işğalçılardan qarış-qarış azad edib, onlar bizim bayrağımızı işğal edilmiş və işğaldan azad edilmiş torpaqlarda qaldıraraq, bayrağımızı orada dalğalandıraraq. Bu, bizim hamımızın qələbəsidir, bütün Azərbaycan xalqının. Azərbaycan xalqı bir daha göstərdi ki, nə qədər böyük xalqdır, nə qədər vətənpərvər xalqdır, nə qədər dəmir iradəyə malik olan xalqdır. 30 ilin əziyyəti, 30 ilin ümitsizliyi, 30 ilin əzabları xalqımızı sındırmadı, iradəmizə heç bir mənfi təsir göstərmədi. Əksinə, biz daha da bütövləşdik, daha da mətinləşdik, daha da gücləndik, özümüzü toparladığımızı, dedik ki, artıq yetər, biz bu işğala dözməyəcəyik. Dedik ki, düşməni torpaqlarımızdan qovacağıq! Heç bir danışıqlar bizi maraqlandırmır. Siz də yaxşı bilirsiniz ki, son bir il ərzində mən danışıqlar haqqında, ümumiyyətlə, söhbət aparmıram. Xalqımı aldatmaq istəmirdim, heç vaxt aldatmamışam və aldatmayacağam. Azərbaycan xalqı bunu bilir. Mən müharibədən əvvəl deyəndə ki, mən bilirəm nəyi nə vaxt

etmək lazımdır, əminəm ki, xalqımızın mütləq əksəriyyəti başa düşürdü mən nəyi nəzərdə tuturam və səbirlə bu günü gözləyirdi, mənə inanırdı, Prezident kimi, Ali Baş Komandan kimi inanırdı, gözləyirdi və bu gün gəldi. Dedik yetər artıq, bu əsarət yetər! Bizim şəhərlərimiz əsarət altında nə qədər qalacaq?! Mənfur düşmən bizim təbiətimizi nə qədər murdarlayacaq, bizim torpağımızda gəzəcək, yeyəcək, içəcək, rəqs edəcək, bizi təhqir edəcək. Dedik ki, düşməne yerini göstərəcəyik, düşməni torpaqlarımızdan qovacağıq və qovduq da!

Sentyabrın 27-də nə baş verib, onu tarixçilər deyəcək. Necə başlayıb, onu hesab edirəm ki, bir çoxları bilir. Artıq Azərbaycan xalqının səbri tükənmişdi və mən Ermənistan baş nazirinə son görüşlərdə demişdim ki, siz odla oynamayın, Azərbaycan xalqının səbri ilə oynamayın. Siz Azərbaycan xalqını tanımırsınız, siz tanıyacaqsınız bizi, amma gec olacaq. Düz yola gəlin, çıxın bu torpaqlardan, bu torpaqlar sizə mənsub deyil. Amma nə etdilər? Orada qanunsuz məskunlaşma aparmaq üçün beynəlxalq hüququ, beynəlxalq konvensiyaları, o cümlədən Cenevrə konvensiyalarını kobudcasına pozaraq nümayişkarənə şəkildə xaricdən erməniləri gətirib özü də məhz Şuşaya ki, bizi incitsin. Məhz Şuşada o dəstə başçısı hansı ki, indi dəşik axtarır gizlənməyə, xunta başçısı özünə andiçmə mərasimi keçirmişdir və Ermənistan baş naziri gedib orada iştirak edib. Bu, bizə sataşmaq deyildimi? Bunun hesabını sizdən soruşan olmayacaqdımı?! Hesabını soruşduq, diz çökdürdük, diz üstə qoyduq! Onun-bunun ətəyindən yapışıb bu 40 gündən çox bir müddətdə adam qalmayıb ki, zəhləsini tökməsin, yardım istəməsin, özünü alçaltmasın. Biz alçaltmışıq onu, əcəb də etmişik. Bizim üçün müqəddəs olan Şuşa şəhərinin Cıdır düzündə sərxoş vəziyyətdə rəqs edəndə fikirləşəydi ki, bu gün gələcək, cəzasını alacaq, siçan kimi gizlənib bax bu sənədi götürüb ağlaya-ağlaya imzalayacaq.

Yerini göstərdik, dərslərini verdik. Qovmuşuq onları torpaqlarımızdan, iti qovan kimi qovmuşuq. Demişdim ki, qovacağıq, iti qovan kimi qovacağıq və qovmuşuq, iti qovan kimi qovmuşuq. Qorxularından indi bu sənədə imza atır, bilir ki, biz Ağdama da, Kəlbəcərə də, Laçına da gələcəyik. Heç kim bizi saxlaya bilməz. Hər kəs bizim gücümüzü gördü, hər kəs bizim dəmir yumruğumuz nədir, anladı. Ona görə qovmuşuq onları, əcəb də etmişik.

Onların demək olar ki, bütün texnikasını məhv etmişik, darmadağın etmişik. Bu 30 il ərzində qurulmuş istehkamları keçmişik, əsgərlərimiz aslan kimi keçiblər, əziblər düşməni keçiblər, əcəb də ediblər, öz torpağında. Biz beynəlxalq hüquqa əməl edirik, biz beynəlxalq hüquqa hörmət göstəririk. Biz mülki vətəndaşlardan intiqam almamışıq, heç vaxt almayacağıq və məhz buna görə mülki vətəndaşlar arasında düşmən tərəfdə itkilər çox azdır. Onlar nə etdilər? Onlar döyüş meydanında duruş gətirə bilmədilər, qaçdılar, ondan sonra ballistik raketlərlə mülki vətəndaşlara atəş açdılar. Bu, hərbi cinayətdir. Onlar bu hərbi cinayətə görə cavab verəcəklər. Gəncə şəhərini Ermənistandan ballistik raketlərlə vurmaq alçaqlıqdır, alçaq hərəkətdir, cinayətdir. Bərdəni kasetli bombalarla atəşə tutmaq hərbi cinayətdir. Mən demişəm Tərtər şəhəri, İkinci Dünya müharibəsi dövründə dağılmış Stalinqrad şəhərinə bənzəyir. Gündə, - özü də böyük şəhər deyil, - yüzlərlə mərmə düşürdü, amma bir nəfər də tərpənmədi. Amma ermənilər qaçıb getdilər. Onların "yenilməz" ordusu məhv oldu, fərarilik başladı, xunta başçısı Dağlıq Qarabağda əmr verdi ki, kim oradan qaçacaq, o, məsuliyyətə cəlb olunacaq. Bizdə BİR nəfər fərari oldumu? Olmadı! Bir nəfər də olmadı! Budur Azərbaycan xalqı! Mülki vətəndaşlar, evi dağılıb, malı batıb, yaxın insanını itirib, yenə də deyir ki, "Vətən sağ olsun". Ancaq irəli, irəli! Mənə yazılan məktublarda deyilir,

Ali Baş Komandan, irəli! Dəstəkləyirik səni, get irəli, dayanma və getmişəm, dayanmamışam.

Bu müharibə dövründə 30-a yaxın müsahibə vermişəm. Ömrümdə bəlkə də bu qədər müsahibə verməmişəm və bəziləri deyirlər ki, İlham Əliyev nə üçün müsahibə vermir. Hesab edirdim ki, mən öz mövqeyimi ifadə etmək üçün kifayət qədər imkanlara malikəm, tez-tez bütün məsələlərlə bağlı öz fikirlərimi bildirirəm. Mənim bütün fəaliyyətim şəffafdır, keçirdiyim bütün iclaslar ictimaiyyətə təqdim edilir. Lüzum bilmirdim onda. Amma lazım olan vaxtda 30-a yaxın müsahibə vermişəm və o müsahibələrdə demişəm ki, biz beynəlxalq hüquqa hörmətlə yanaşırıq, biz beynəlxalq hüququ müdafiə edirik, biz ədaləti müdafiə edirik, biz BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini icra edirik. Demişdim ki, bizim bütün addımlarımız beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında, əxlaq əsasında görülüb və bütün addımlarımız bu istiqamətdə atılıb. İntiqamımızı düşməndən aldığımızı, işğalçıdan aldığımızı. Mülki vətəndaşlarla bizim işimiz olmayıb və olmayacaq. Düşmənin məskunlaşdığı, gizləndiyi şəhərlərdə böyük dağıntılar yoxdur. Çünki biz mülki obyektlərə atəş açmamışıq. Bax, bizim fərqimiz bundan ibarətdir.

Mən bu müharibə başlayandan sonra demişdim ki, bir çoxları, demək olar, bu məsələ ilə məşğul olan siyasətçilərin hamısı deyirdi ki, bu münaqişənin hərbi həlli yoxdur. Mən nə deyirdim? Deyirdim ki, var! Məni tənqid edirdilər ki, İlham Əliyev nə danışır? Yoxdur hərbi həlli. Dedim yaxşı yoxdursa, onda bunu sülh yolu ilə həll edin. Sizin əlinizdə bu imkanlar var. Siz böyük dövlətlərsiniz, böyük nüfuzunuz var, böyük imkanlarınız var. Nədir ki, sizin qabağınızda Ermənistan, nədir ki, ona təsir edə bilmirsiniz? Bəlkə təsir etmək istəmirsiniz? Yox, deyirdilər ki, olmaz müharibə aparmaq, sülh yolu ilə. Sülh yolu ilə 1 il, 2 il, daha 30 il sülh yolu ilə? Bizim başımızı nə qədər aldatmaq olar? Amma biz

sübut etdik ki hərbi həlli var. Və mən demişdim ki, mən istəyirəm və Paşinyan, deyirəm sənə, bəyanat ver, öhdəlik götür, qrafik ver, cədvəl ver. Müharibənin ilk günündən mən bunu deyirdim. Hər kəs də bunu görə bilər. Müsahibələrimdə, xalqa müraciətlərimdə açıq demişəm, qrafik ver, cədvəl ver, rədd ol, çıx get, mən dayanıram. Yoxsa oradan deyirlər dayanın, buradan deyirlər dayanın. Yaxşı, bizim torpaqlarımızı işğal edəndə niyə bunlara “dayanın!” deyən olmadı? Bizim torpağımızı 30 il əsarət altında saxlayan Ermənistana nə üçün “buradan çıx get!” deyən olmadı! Bu, nədir? Yaxşı, biz indi öz gücümüzə güvənərək bu torpaqları şəhid verə-verə, qan tökə-tökə azad edirik, bizə “dayanın” deyirsən, ona de ki, çıx. Demir. Bizə deyir dayan. Dedim dayanmayacağam mən. Heç kim məni dayandıra bilməz və dedim tələb edirəm səndən Paşinyan, şəxsən özün, sənənin xarici işlər nazirin, nə bilim o biri, bu biri yox, şəxsən özün öhdəlik götürməlisən, tarix verməlisən nə vaxt rədd olursan bizim torpaqlarımızdan. Bax bu bəyanatda o öhdəlik var. Məcbur edirik onu, məcbur etdik, zorla məcbur etdik, başına vura-vura məcbur etdik, bütün bəd əməllərinə görə, o donuzları bizim məscidlərimizdə saxladığına görə. Bizim məscidlərimizdə donuz saxlayan özü donuzdur. İndi bu sənəddə öhdəlik var. Dekabrın 1-nə qədər rədd olacaq qalan işğal edilmiş torpaqlardan. Ona görə məsələnin hərbi yolu var. Amma mən deyirdim, istəyirəm ki, bu hərbi mərhələ də dayansın, keçək siyasi mərhələyə. Nə oldu? Mən deyən oldu. Bax, bu gün mən deyən oldu. Hərbi mərhələ başa çatır, keçirik siyasi məsələyə. Demək olar ki, bizə maksimum sərf edən sənəd imzalandı. Paşinyan onu imzaladı. Başqa yolu yox idi. Əslində, bu, məğlubiyyətin etirafıdır. Bu, hərbi kapitulyasiyadır. Prinsip etibarilə mən tələb edə bilərdim ki, gəlsin otursun orada, aşağıda, bax orada imzalasın onu. Amma mən belə adam deyiləm. Mən nə üçün kimisə

alçaldım. O onsuz da özünü alçaldıb. Bu rəzil duruma özü-özünü salıb. Gərək orada qarnını qabağa verib, sərxoş vəziyyətdə Cıdır düzündə rəqs edəndə bu günü fikirləşərdi ki, gün gələcək hesabını verəcəksən, verirsen. Bax belə. Heç kim bizimlə zarafat edə bilməz. Heç kim Azərbaycan xalqının səbri ilə oynaya bilməz. Heç kim bizi təhqir edə bilməz. Edərsən, dərslərini alarsan. Necə ki, dərslərini vermişik.

Ona görə məsələnin həlli artıq təmin edilib. Əlbəttə, əgər Ermənistan atəşkəsə əməl etsə, - mən artıq bütün əmrlərimi vermişəm, - komandanlıqlara əmrimi vermişəm, biz dayanırıq. Biz imzamıza hörmətlə yanaşırıq. Qarşı tərəf də dayanmalıdır. Çünki dayanmasa, biz də dayanmayacağıq.

İndi beynəlxalq müşahidəçilər yaxşı bilirlər ki, kim atəşkəsi pozub. Birinci dəfə kim pozub Gəncəni ballistik raketlə bombalayanda, ikinci dəfə kim pozub beş dəqiqə atəşkəs vaxtından keçməmiş və üçüncü dəfə Bərdəni kasetli raketlərlə vurmaqla. İndi bu dəfə də pozsa, artıq mən hesab edirəm ki, özü lap peşman olacaq. Ona görə biz istədiyimizə nail ola bilmişik. Biz düşməni məcbur edə bilmişik. Mən faktiki olaraq onlara ultimatum vermişəm. Demişəm ki, çıxmalısən, çıxmasan sona qədər gedəcəyəm. Sona qədər! Ayın 8-də Şəhidlər xiyabanında demişəm ki, sona qədər gedəcəyəm və heç bir qüvvə məni dayandıra bilməz.

Biz bu qələbəni döyüş meydanında qazandıq. 300-ə yaxın yaşayış məntəqəsi, o cümlədən Füzuli şəhəri, Cəbrayıl şəhəri, Zəngilan şəhəri, Qubadlı şəhəri, Şuşa şəhəri, Hadrud qəsəbəsi, Suqovuşan qəsəbəsi, digər qəsəbələr döyüş meydanında azad edildi.

Bu qələbələr düşməni məcbur etdi ki, Ağdam, Laçın, Kəlbəcər rayonları bizə siyasi yollarla qayıdır. Amma burada Ermənistan tərəfinin xoş niyyətini axtarmaq yersizdir. Onlarda xoş niyyət deyilən anlayış bütövlükdə yoxdur. Sadəcə olaraq, məcbur olub. Çünki bilirdi ki, bu sənədə imza atmasa, özümüz alacağıq bu torpaqları. Hər kəs bunu

bilirdi. Mən demişdim ki, qan tökmək istəmirəm, müharibəni dayandırmalıyıq, rədd olsun bizim torpaqlarımızdan! Belə də oldu.

Mən bir məsələni də qeyd etmək istərdim. Mən əziz xalqımı sənədin mətni ilə tanış etdim. Burada yeni nəzarət mexanizmi tətbiq edilir. Bəyanatın beşinci bəndində yazılıb: “Münaqişə tərəflərinin razılışmalara əməl etməsinə nəzarətin səmərəliliyinin artırılması məqsədilə atəşkəsə nəzarət üzrə sülhməramlı mərkəz yaradılır”. Mən deyə bilərəm ki, bu mərkəzdə Rusiya və Türkiyə hərbiçiləri fəaliyyət göstərəcək. Beləliklə Türkiyə rəsmi qaydada bu münaqişənin gələcək həlli və atəşkəsə nəzarət etmək işində rol oynayacaqdır.

Mən videokonfrans formatında imzalama mərasimindəki çıxışında həm Türkiyə Prezidenti, əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğanın, həm Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin söylərini yüksək qiymətləndirdim. Çünki onlar doğrudan da bu 44-45 gün ərzində böyük söylər göstərmişlər ki, məsələ sülh yolu ilə həll olunsun. Eyni zamanda, mən çox şadam ki, artıq münaqişənin dayandırılmasında bu iki lider öz müsbət rolunu oynayıb. Hesab edirəm ki, bu, eyni zamanda, bölgədə gələcək əməkdaşlıq formatını da böyük dərəcədə müəyyən edir. Çünki Türkiyə ilə Rusiya arasındakı əlaqələr bu gün tarixə baxsaq, hesab edirəm ki, ən yüksək səviyyədədir. Hər iki ölkə bizim üçün dost, qonşu ölkədir. Beləliklə, hesab edirəm ki, gələcəkdə bu əməkdaşlıq formatı daha da çoxşaxəli ola bilər.

Digər önəmli məsələ, xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Azərbaycanın əsas hissəsi ilə əlaqəsi bu sənəddə təsbit edilir. Həm bütün kommunikasiyaların, yolların açılması, eyni zamanda, burada göstərilir ki, yeni nəqliyyat kommunikasiya infrastrukturunu yaradıla bilər və yaradılmalıdır. Biz bunu əlbəttə ki, çox dəstəkləmişik. Deyə bilərəm ki, mənim təkidimlə bu bənd

bu bəyanata salındı. Çünki birbaşa Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bu bəndin əlaqəsi yoxdur. Ancaq mənim təkidli tələblərim şadam ki, qəbul olundu. Beləliklə Naxçıvan Muxtar Respublikasını Azərbaycanla, Azərbaycanın əsas hissəsi ilə quru yollarla birləşdirmə istiqamətində tarixi addım atıldı. Çünki mənfur düşmənlər 1990-cı illərin əvvəllərində və ondan da bir qədər əvvəl Naxçıvanı faktiki olaraq mühasirəyə almışdı. Bütün kommunikasiya xətləri kəsildi, - çünki o vaxt Azərbaycanın əsas hissəsindən oraya enerji resursları ötürülürdü, - faktiki olaraq Naxçıvan Muxtar Respublikası çox ağır vəziyyətdə qalmışdı. Eyni zamanda, Ermənistan ərazisindən oraya hücumlar da edilirdi. Dəfələrlə demişəm, məhz ulu öndər Heydər Əliyevin cəsarəti və fəaliyyəti nəticəsində Naxçıvan işğal altına düşmədi. Erməni vandallarının belə planları da var idi.

Ona görə bu bəndi xüsusilə qeyd etmək istərdim və əziz naxçıvanlıları da bu hadisə münasibətilə təbrik etmək istərdim. Bildirməliyəm ki, naxçıvanlılar da ikinci Qarabağ müharibəsində digər bütün bölgələrdən olan vətəndaşlar kimi fəal iştirak ediblər. İndi müharibə başa çatır, bu günə qədər açıqlanmayan bəzi məsələlər də üzə çıxacaq və hər kəs biləcək ki, başqa bütün bölgələrdən olan hərbiçilərlə bərabər naxçıvanlılar da böyük qəhrəmanlıq göstəriblər və torpaqlarımızın azad edilməsi işində fədakarlıq göstəriblər, şəhidlər veriblər.

Mən bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Bu günlərdə biz Azərbaycan xalqının birliyini gördük. Bütün bölgələrdən ordumuza dəstək gəldi. Bütün bölgələrdə hər bir vətəndaş böyük həyəcan hissi ilə bu günləri yaşayıb, hər gün televiziya önündə, radio qarşısında, internetdə cəbhədən gələn xəbərləri izləyib, uğurlarımıza sevinib. Bütün bölgələrdə biz bunu gördük. Bir daha gördük ki, ölkəmiz və xalqımız nə qədər gözəl ölkədir və gözəl xalqdır. Ölkəmizdə

yaşayan bütün millətlərin nümayəndələri, bütün dini konfessiyaların nümayəndələri cəsarət göstərərək, düşmənlə vuruşaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etdilər. Bu, bizim böyük sərvətimizdir, böyük dəyərimizdir. Mən bunu dəfələrlə demişəm. Ermənistan bu xoşbəxtlikdən məhrumdur. Çünki monodövlətdir, orada ermənilərdən başqa heç kim yaşamır. Avrasiyada, bizim bölgədə başqa belə ölkə tapmaq mümkün deyil. Çünki heç kim orada yaşaya bilmir. Ya onları qovurlar, azərbaycanlılar kimi etnik təmizləməyə məruz qoyurlar, ya da ki, başqa millətin nümayəndəsi orada yaşaya bilmir, sıxışdırırlar, sıxışdırırlar, sıxışdırırlar. Amma bizim üstünlüyümüz bax, bundadır, çoxmillətli, çoxkonfessiyalı Azərbaycan bu müharibədə də özünü göstərdi, bütün xalqların nümayəndələri birlik göstərdilər, qəhrəmanlıq göstərdilər. Bir daha demək istəyirəm ki, bu müharibə bir çox məsələlərə bir daha aydınlıq gətirmişdir.

Mən bir məsələni də bildirmək, əziz xalqıma çatdırmaq istəyirəm. Yəqin siz fikir vermişiniz ki, bu bəyanatda Dağlıq Qarabağın statusu haqqında bir kəlmə də yoxdur, yoxdur! Bəs hanı Ermənistan tərəfinin tələbləri ki, Dağlıq Qarabağa müstəqillik verilməlidir? Mən onlara muxtariyyət təklif edəndə buna razı olmadılar, dedilər ki, yox, bu, “müstəqil dövlətdir”. Bunlar uzun illərdir “müstəqil dövlət” kimi yaşayırlar və onlar Azərbaycandan müstəqillik almalıdırlar. Bir kəlmə də yoxdur, Paşinyan. Nə oldu bəs? Bu nə oldu, Paşinyan? Deyəsən, bir çox illər ərzində dillərdə qalacaq. Nə oldu Paşinyan, yol çəkirdin Cəbrayıla. Rəqs edirdin, nə oldu bəs status? Cəhənnəmə getdi status, gora getdi status, gorbəgər oldu status, yoxdur status və olmayacaq. Nə qədər ki, mən Prezidentəm, olmayacaq. Ona görə, bu sənədin çox böyük mənası var. Əminəm ki, Azərbaycan xalqı bu sənədə böyük diqqət göstərərək onu dəqiq, böyük diqqətlə oxuyacaq və görəcək ki, biz nə qədər böyük siyasi qələbə qazanmışıq. Bu siyasi qələbənin qazanılmasında hərbi

qələbəmiz müstəsna rol oynayır. Əlbəttə ki, son illər ərzində ölkəmizdə aparılan işlər, mövcud olan gözəl ab-hava, xalq-iqtidar birliyi, siyasi münasibətlərin müsbət səviyyəyə qalxması, beynəlxalq nüfuzumuz, beynəlxalq arenadakı fəaliyyətimiz - bütün bunlar, ordu quruculuğu təbii ki, bu qələbəmizi şərtləndirdi. Mən bu günlərdə bir şeyə də fikir verdim. Hətta fərqli siyasi baxışlara malik olan insanlar, bizim işimizə tənqidi yanaşan insanlar, hətta bir çox hallarda əsassız tənqidlər ifadə edən insanlar bu dövrdə hesab edirəm ki, yüksək şüur nümunəsi göstərdilər. Mən həmişə deyirdim ki, siyasi müstəvidə fərqli baxışlar var, olmalıdır, bu, normaldır. Müxalifət olmalıdır, bu, normaldır. Hər bir demokratik ölkədə olduğu kimi, bizdə də əlbəttə ki, bütün bu azadlıqlar var. Amma bir şey olmamalıdır – dövlətə müxalifətdə olmaq olmaz, dövlətçiliyə müxalifətdə olmaq olmaz. “İqtidara, dövlətə nə qədər pisdür, mənim üçün bir o qədər yaxşıdır” fikri ilə yaşamaq olmaz. Mən deyə bilərəm, bu günlər ərzində mən gördüm ki, milli məsələlərdə biz hamımız birləşə bilirik. Bu da bizim gələcəyimiz üçün çox önəmlidir. Çünki biz hamımız istəyirik ki, Azərbaycan inkişaf etsin, hamımız istəyirik ki, daha güclü ölkə olsun. Gücümüzü göstərmişik, döyüş meydanında, siyasi müstəvidə, istənilən formatda. Müstəqilliyimizi göstərmişik. İndi gün gələcək müharibə dövründə ictimaiyyətə açıqlana bilinməyən bəzi məqamları yəqin ki, açıqlayacaqlar. Ola bilsin ki, mən də hansısa məsələnin üstündən o pərdəni götürə bilərəm. Onda hər kəs görəcək ki, biz nə qədər böyük sınaqlardan çıxdıq, nə qədər böyük təzyiqlərə məruz qaldıq. Demək olar ki, gündəlik rejimdə deyirdilər, dayanın, dayanın, dayanın, dayanın. Amma biz qabağa getdik. Çünki mən xalqın dəstəyini hiss edirdim, xalqın inamını görürdüm. Məni heç nə dayandıra bilməzdi. Çünki mən bilirdim ki, biz haqlıyıq. Biz öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa edirik, öz torpaqlarımızı qaytarırıq. Bu müharibə bütün dünyaya

Azərbaycan xalqının nə qədər böyük xalq olduğunu göstərdi - yenilməz xalq, dəmir iradəli xalq, müzəffər xalq, müzəffər ordumuz! Fəxr edirik xalqımızla, ordumuzla! Əminəm, hər bir Azərbaycan vətəndaşı hesab edir ki, onun həyatında bu günlər, bu dəqiqələr ən xoşbəxt günlər, dəqiqələrdir. Mən də xoşbəxtəm ki, bu xoş xəbərləri, bu müjdəni Azərbaycan xalqına verirəm. Xoşbəxtəm ki, bu tarixi sənədə imza atmışam. Xoşbəxtəm ki, biz öz Vətənimizə, doğma Qarabağımıza qayıdırıq, Qarabağımızın tacı olan Şuşaya qayıdırıq və bu torpaqlarda əbədi yaşayacağıq! Bundan sonra heç kim bizi o torpaqlardan tərpedə bilməz!

“Qarabağ Azərbaycandır və nida” ifadəsi artıq bizim qələbəmizin rəmzi idi, rəmzinə çevrildi. Bir il bundan əvvəl mən bunu demişəm. Mən fəxr edirəm ki, mənim dediyim ifadə artıq bir milli şüara çevrildi. Bu gün böyük qürur hissi ilə deyə bilərik ki, Füzuli bizimdir, Cəbrayıl bizimdir, Zəngilan bizimdir, Qubadlı bizimdir, Ağdam bizimdir, Laçın bizimdir, Kəlbəcər bizimdir, Şuşa bizimdir, Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır! Eşq olsun Azərbaycan xalqına! Yaşasın Azərbaycan!

Bakı şəhərində Vətən müharibəsi memorial kompleksinin və Zəfər muzeyinin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan xalqının Vətən müharibəsində göstərdiyi misilsiz qəhrəmanlığın və qazandığı möhtəşəm tarixi zəfərin nümayiş etdirilməsi, şəhidlərimizin əziz xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Bakı şəhərində Vətən müharibəsi memorial kompleksi və Zəfər muzeyi yaradılsın.

2. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti ilə birlikdə Vətən müharibəsi memorial kompleksi və Zəfər muzeyinin yeri və layihələndirilməsi ilə bağlı təkliflərini hazırlayıb iki ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti üç ay müddətində:

3.1. Vətən müharibəsi memorial kompleksi və Zəfər muzeyinin layihələndirilməsi və tikintisinin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı təkliflərini Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

3.2. bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 3 dekabr 2020-ci il.

İşğaldan azad olunmuş şəhər, qəsəbə və kəndlərimizin siyahısı

Azərbaycan Ordusunun sentyabrın 27-də Qarabağda başladığı uğurlu əks-hücum əməliyyatı nəticəsində noyabrın 9-dək 5 şəhər, 4 qəsəbə və 286 kənd işğaldan azad edilib. İndiyədək Cəbrayıl şəhəri və rayonun 90 kəndi, Füzuli şəhəri və rayonun 53 kəndi, Zəngilan şəhəri, rayonun Mincivan, Ağbənd, Bartaz qəsəbələri və 52 kəndi, Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsi və 35 kəndi, Tərtər rayonunun 3 kəndi, Qubadlı şəhəri və rayonun 41 kəndi, Xocalı rayonunun 9 kəndi, Şuşa şəhəri, Laçın rayonunun 3 kəndi, həmçinin Ağdərə və Murovdağ istiqamətlərində bir neçə strateji yüksəkliyi, Zəngilanda isə Bartaz, Sığirt, Şükürataz yüksəkliyi və daha 5 adsız yüksəklik azad olunub.

Noyabrın 10-da Azərbaycan Prezidenti, Ermənistanın baş naziri və Rusiya Prezidenti münəfiqə zonasında atəşin və bütün hərbi əməliyyatların tam dayandırılması barədə bəyanat imzalayıblar. Bəyanata əsasən 2020-ci il dekabrın 1-dək Kəlbəcər, Ağdam və Laçın rayonları Azərbaycana qaytarılmalıdır. Bəyanata uyğun olaraq, noyabrın 20-də Ağdam rayonu Azərbaycana təhvil verilib. Bununla da rayonun işğal edilmiş 73 faiz ərazisi, o cümlədən Ağdam şəhəri azad olunub. Üçtərəfli bəyanata əsasən, noyabrın 25-də Kəlbəcər rayonu Azərbaycana təhvil verilib. Kəlbəcər şəhəri də daxil olmaqla, 147 yaşayış məntəqəsi işğaldan azad edilib. Dekabrın 1-də Laçın rayonu Azərbaycana təhvil verilib. Bununla da üçtərəfli bəyanata uyğun olaraq, Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonlarının sülh yolu ilə qaytarılması prosesi yekunlaşıb.

Düşmən işğalından azad olunmuş şəhər, qəsəbə və kəndlərimizin siyahısı:

27 sentyabr

- *Füzuli rayonunun Qaraxanbəyli, Qərvənd, Kənd Horadiz, Yuxarı Əbdürrəhmanlı kəndləri*
- *Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı, Nüzgar kəndləri*
- *Ağdərə və Murovdağ istiqamətlərində yüksəkliklər*

3 oktyabr

- *Tərtər rayonunun Suqovuşan və Talış kəndləri*
- *Cəbrayıl rayonunun Mehdili, Çaxırlı, Aşağı Maralyan, Şəybəy, Quycaq kəndləri*
- *Füzuli rayonunun Aşağı Əbdürrəhmanlı kəndi*

4 oktyabr

- *Cəbrayıl şəhəri və rayonun Karxulu, Şükürbəyli, Yuxarı Maralyan, Çərəkən, Daşkəsən, Horovlu, Decal, Mahmudlu, Cəfərabad kəndləri*

5 oktyabr

- *Cəbrayıl rayonunun Şıxəli Ağalı, Sarıcalı, Məzrə kəndləri*

9 oktyabr

- *Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsi və Sur kəndi*
- *Cəbrayıl rayonunun Qaracallı, Süleymanlı, Əfəndilər və Qışlaq kəndləri*
- *Füzuli rayonunun Yuxarı Güzlək, Görəzilli kəndləri*
- *Tərtər rayonunun Çaylı kəndi*

14 oktyabr

- *Füzuli rayonunun Qaradağlı, Xatunbulaq, Qarakollu kəndləri*
- *Xocavənd rayonunun Bulutan, Məlikcanlı, Kəmərtük, Təkə, Tağaser kəndləri*

15 oktyabr

- *Xocavənd rayonunun Edişə, Düdükçü, Edilli, Çiraquz kəndləri*
- *Füzuli rayonunun Arış kəndi*
- *Cəbrayıl rayonunun Doşulu kəndi*

16 oktyabr

- *Xocavənd rayonunun Xırmancıq, Ağbulaq, Axullu kəndləri*

17 oktyabr

- *Füzuli rayonunun Qoçəhmədli, Çimən, Cavarlı, Pirəhmədli, Musabəyli, Işıqlı, Dədəli kəndləri və Füzuli şəhəri*

18 oktyabr

- *Xudafərin körpüsü üzərində Azərbaycan bayrağı qaldırıldı*

19 oktyabr

- *Cəbrayıl rayonunun Soltanlı, Əmirvarlı, Maşanlı, Həsənlı, Əlikeyxanlı, Qumlaq, Hacılı, Göyərçinveysəlli, Niyazqullar, Keçəl Məmmədli, Şahvəlli, Hacı İsmayılı, İsaqlı kəndləri*

20 oktyabr

- *Zəngilan rayonunun Havalı, Zərnəli, Məmmədbəyli, Həkəri, Şərifan, Muğanlı kəndləri və Zəngilan şəhəri*
- *Füzuli rayonunun Dördçinar, Kürdlər, Yuxarı Əbdürrəhmanlı, Qarğabazar, Aşağı Veysəlli, Yuxarı Aybasanlı kəndləri*
- *Cəbrayıl rayonunun Safarşa, Həsənqaydı, Fuğanlı, İmambağı, Daş Veysəlli, Ağtəpə, Yarəhmədli kəndləri*
- *Xocavənd rayonunun Ağcakənd, Mülküdərə, Daşbaşı, Günəşli (Noraşen), Çinarlı (Vəng) kəndləri*

21 oktyabr

- *Zəngilan rayonunun Mincivan qəsəbəsi, Xurama, Xumarlı, Sarıl, Babaylı, Üçüncü Ağalı, Hacallı, Qırx Müşlan, Üdgün, Turabad, İçəri Müşlan, Məlikli, Cahangirbəyli, Baharlı kəndləri*
- *Cəbrayıl rayonunun Balyand, Papı, Tulus, Hacılı, Tinli kəndləri*
- *Füzuli rayonunun Gecəgözlü, Aşağı Seyidəhmədli, Zərgər kəndləri*

22 oktyabr

- *Zəngilan rayonunun Kolluqışlaq, Malatkeşin, Kənd Zəngilan, Genlik, Vəliqulubəyli, Qaradərə, Çöpədərə, Tatar, Tiri, Əmirxanlı, Qarqulu, Bartaz, Dəlləkli kəndləri və Ağbənd qəsəbəsi*
- *Cəbrayıl rayonunun Sirik, Şıxlar, Məstalubəyli, Dərzili kəndləri*
- *Füzuli rayonunun Mollavəli, Yuxarı Rəfədinli, Aşağı Rəfədinli kəndləri*

23 oktyabr

- *Xocavənd rayonunun Dolanlar və Bünyadlı kəndləri*
- *Cəbrayıl rayonunun Dağ Tumas, Nüsüs, Xələfli, Minbaşılı və Veysəlli kəndləri*
- *Zəngilan rayonunun Vənədli və Mirzəhəsənlı kəndləri*
- *Qubadlı rayonunun Zılanlı, Kürd Mahrızlı, Muğanlı və Alaqurşaq kəndləri*

25-26 oktyabr

- *Zəngilan rayonunun Birinci Alıbəyli, İkinci Alıbəyli, Rəbənd, Yenikənd kəndləri*
- *Cəbrayıl rayonunun Qovşudlu, Sofulu, Dağ Maşanlı, Kürdlər, Hovuslu, Çələbilər kəndləri*

- *Qubadlı rayonunun Padar, Əfəndilər, Yusifbəyli, Çaytumas, Xanlıq, Sarıyataq, Mollabürhan kəndləri və Qubadlı şəhəri.*

28 oktyabr

- *Zəngilan rayonunun Birinci Ağalı, İkinci Ağalı, Üçüncü Ağalı, Zərnəli kəndləri*
- *Füzuli rayonunun Mandılı kəndi*
- *Cəbrayıl rayonunun Qazanzəmi, Xanağabulaq, Çullu, Quşçular, Qaraağac kəndləri*
- *Qubadlı rayonunun Qiyaslı, Əbilcə, Qılıcan kəndləri.*

30 oktyabr

- *Cəbrayıl rayonunun Xudavərdili, Qurbantəpə, Şahvələdli, Xubyarlı kəndləri*
- *Zəngilan rayonunun Aladin, Vejnəli kəndləri*
- *Qubadlı rayonunun Kavdadıq, Məmər, Mollalı kəndləri.*

2 noyabr

- *Cəbrayıl rayonunun Çaprand, Hacı İsaqlı, Qoşabulaq kəndləri*
- *Zəngilan rayonunun Dərə Gilətağ, Böyük Gilətağ kəndləri*
- *Qubadlı rayonunun İşıqlı, Muradxanlı, Milanlı kəndləri.*

4 noyabr

- *Cəbrayıl rayonunun Mirək, Kavdar kəndləri*
- *Zəngilan rayonunun Məşədiismayılı, Şəfibəyli kəndləri*
- *Qubadlı rayonunun Başarat, Qarakişilər, Qaracallı kəndləri.*

7 noyabr

- *Füzuli rayonunun Yuxarı Veysəlli, Yuxarı Seyidəhmədli, Qorqan, Üçüncü Mahmudlu, Qacar, Divanahılar kəndləri*

- *Cəbrayıl rayonunun Yuxarı Məzrə, Yanarhac kəndləri*
- *Qubadlı rayonunun Qəzyan, Balasoltanlı, Mərdanlı kəndləri*
- *Zəngilan rayonunun Beşdəli kəndi*
- *Xocavənd rayonunun Ataqtut, Tsakuri kəndləri*
- *Xocalının Qarabulaq, Moşxmaat kəndləri*

8 noyabr

- *ŞUŞA şəhəri*

9 noyabr

- *Füzuli rayonunun Qobu Dilağarda, Yal Pirəhmədli, Yuxarı Yağlıvənd, Dilağarda, Seyid Mahmudlu, Ələsgərli, Aşağı Güzdək, Qovşatlı, Mirzəcamallı, Şəkərcik, Mərdinli, Şıxlı, Qaraməmmədli, Dövlətyarlı, Hacılı, Hüseynbəyli, Saracıq kəndləri*
- *Xocalı rayonunun Dəmirçilər, Çanaqçı, Mədatkənd, Sığnaq, Şuşakənd, Muxtar, Daşaltı kəndləri*
- *Xocavənd rayonunun Susanlıq, Domi, Tuğ, Akaku, Azıx, Mets Tağlar, Salakətin, Zoğalbulaq, Aragül, Tağavard, Böyük Tağavard, Zərdanaşen, Şəhər kəndləri*
- *Cəbrayıl rayonunun Hüseynalılar, Söyüdlü, Aşağı Sirik, Qalacıq, Mollahəsənli, Əsgərhanlı, Yuxarı Nüsüs, Aşıq Məlikli, Niftalılar, Qərər, Çələbilər kəndləri*
- *Qubadlı rayonunun Yuxarı Mollu, Aşağı Mollu, Xocik, Qaramanlı, Xəndək, Həmzəli, Mahrızlı, Hal, Ballıqaya, Ulaşlı, Tinli, Xocahan, Boyunəkər, Qaraqoyunlu, Çərəli kəndləri*
- *Zəngilan rayonunun Keçikli, Ördəkli, Sobu, Qaragöz, İsgəndərbəyli kəndləri, Bartaz qəsəbəsi*

- *Laçın rayonunun Güləbürd, Səfiyan, Türklər kəndləri*

10 noyabr

- *Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ermənistan Respublikasının baş naziri və Rusiya Federasiyasının Prezidentinin bəyanatına əsasən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zonasında atəşin və bütün hərbi əməliyyatların tam dayandırılması elan olunub. Bəyanata əsasən 2020-ci il noyabrın 15-dək Kəlbəcər rayonu, noyabrın 20-dək Ağdam rayonu, dekabrın 1-dək isə Laçın rayonu Azərbaycana qaytarılacaq.*

20 noyabr

- *Noyabrın 10-da imzalanmış üçtərəfli bəyanata uyğun olaraq, Ağdam rayonu Azərbaycana təhvil verilib. Bununla da rayonun işğal edilmiş 73 faiz ərazisi azad olunub. Xatırladaq ki, Ağdam işğal edilmiş rayonlarımızın arasında əhalinin sayına görə ən böyük rayondur. Rayonda 138 yaşayış məntəqəsi var.*

25 noyabr

- *Üçtərəfli bəyanata əsasən, Kəlbəcər rayonu da Azərbaycana təhvil verilib. 2020-ci il yanvarın 1-nə olan məlumata görə, əhalisi 77 min nəfərdən çoxdur. İşğaldan əvvəl rayonda 147 yaşayış məntəqəsi olub.*

1 dekabr

- *Üçtərəfli bəyanata uyğun olaraq, Ermənistan silahlı birləşmələri Laçın rayonundan çıxıblar. Rayon Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə təhvil verilib. Qeyd edək ki, ərazisi 1800 kvadratkilometr olan Laçın rayonunda bir şəhər, bir qəsəbə və 125*

kənd olmaqla, ümumlikdə 127 yaşayış məntəqəsi var.

Qeyd: *Düşmən işğalından azad olunmuş şəhər, qəsəbə və kəndlərimizin siyahısı ilə Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin rəsmi saytına daxil olaraq tanış olmaq mümkündür:*

<https://mod.gov.az/az/news/isgaldan-azad-olunan-seher-qesebe-ve-kendlerimiz-28583.html>

“8 Noyabr” metrostansiyası

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin təşəbbüsünə əsasən, Bakı Metropoliteninin yeni stansiyası Zəfər Günü münasibətilə **“8 Noyabr”** adlandırılıb. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin bununla bağlı Qərarında deyilir: ***“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin təşəbbüsünə əsasən Bakı Metropoliteninin Nəsimi rayonu, Ceyhun Səlimov küçəsi, 1065-ci məhəllə ünvanında yerləşən yeni stansiyası “8 Noyabr” adlandırılısın”***.

Qeyd edək ki, Bakı Metropoliteninin “8 Noyabr” stansiyasının 2021-ci il may ayının 29-da ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin iştirakı ilə təntənəli açılışı olmuşdur.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında Zəfər Gününün təsis edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 2 dekabr 2020-ci il // Azərbaycan.-2020.-3 dekabr.- S.1.

2. İnkişaf-məqsədimizdir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər / İlham Əliyev; buraxıl. məsul R.Mehdiyev.- Kitab 106.- Sentyabr 2020-Oktyabr 2020.- Bakı: Azərənəşr, 2021.-392 s.

3. İnkişaf-məqsədimizdir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər / İlham Əliyev; buraxıl. məs. R.Mehdiyev.- Kitab 107 Oktyabr 2020 - Noyabr 2020.- Bakı: Azərənəşr, 2021.-391 s.

4. İnkişaf-məqsədimizdir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, müsahibələr, məktublar, məruzələr, müraciətlər / İlham Əliyev; buraxıl. məsul R.Mehdiyev.- Kitab 108 Noyabr 2020 - Dekabr 2020.- Bakı: Azərənəşr, 2021.- 391 s.

5. Qarabağ Azərbaycandır! / Azərb. Resp. baş Prokurorluğu ; hazırl. K.Əliyev; baş red. H.Məmmədov ; red. hey. üzv.: E.Abbasov [və b.].- Bakı: Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu, 2021.- 591 s.

6. Şahinoğlu, E. Dəmir yumruq: [işğal altındakı torpaqlarımızın azadlığı uğrunda şəhid olanların əziz xatirəsinə] / Elxan Şahinoğlu; red. H.Şəfaqət ; üz qabığının tərtibatı R.Qasım.- Bakı: Qanun, 2021.- 279, [16] s.

7. Zəfər salnaməsi / YAP; baş red. N.Cabbarlı; red.: G.Cəfərova, A.Quliyeva; buraxılışa məs. R.Kazımov; dizayn. N.Nəhmətov.- Bakı: Şərq-Qərb, 2021.- 535 s.

8. Zəfər salnaməsinin 44 günü.- Bakı: Maarif, 2021.- 318, [2] s.

9. Bayramov, V. Azərbaycan Ordusu 44 günlük müharibədə tarixi Qələbə əldə etdi / Vaqif Bayramov // Xalq qəzeti.- 2020.- 12 noyabr.- S.4.

[http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2020/noyabr/728070\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2020/noyabr/728070(meqale).pdf)

10. Bayramov, V. “Biz xoşbəxt xalqıq, biz öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmişik” / Vaqif Bayramov // Xalq qəzeti.- 2021.- 19 yanvar.- S.3.

[http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2021/yanvar/731132\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2021/yanvar/731132(meqale).pdf)

11. Bayramov, V. 2020-ci il - Azərbaycan tarixinin Zəfər ili / Vaqif Bayramov // Xalq qəzeti.-2021.- 8 yanvar.- S.6.

[http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2021/yanvar/730551\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2021/yanvar/730551(meqale).pdf)

12. Bayramov, V. “İkinci Qarabağ müharibəsi bizim şanlı tariximizdir” / Vaqif Bayramov // Xalq qəzeti.-2021.- 29 iyul.- S.1.

[http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2021/iyul/751761\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/2021/iyul/751761(meqale).pdf)

13. Cəfərli, R. Azərbaycana böyük zəfər yaşadan Qalib Sərkərdə: 44 günlük savaş 2 əsrlik münafişəyə və 32 illik müharibəyə son qoydu / Rəşad Cəfərli // Azərbaycan.- 2021.- 21 fevral.- S.1;8.

<http://www.anl.az/down/meqale/azerbaycan/2021/fevral/735435.htm>

14. Hüseyinli, İ. Vətən Savaşı Azərbaycanın - İlham Əliyevin zəfəri ilə başa çatdı!: 44 günlük müharibə 2 əsrlik münafişəni bitirdi! / İxtiyar Hüseyinli // Azərbaycan.-2020.- 11 noyabr.- S.1; 10.

<http://www.anl.az/down/meqale/azerbaycan/2020/noyabr/728922.htm>

15. İmanquliyev, B. 10 noyabr Bəyanatı erməni xalqının xilas yolu / Bahadır İmanquliyev // Azərbaycan.- 2021.- 9 yanvar.- S.1;6.

<http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2021/yanvar/737595.htm>

16. Qocayev, İ. 44 günlük savaş / İsmayıl Qocayev// Şərq.-2020.- 11 noyabr.- S.11.

[http://www.anl.az/download/meqale/sherq/2020/noyabr/728155\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/download/meqale/sherq/2020/noyabr/728155(meqale).pdf)

17. Rüstəmov, T. 44 günlük müharibədə erməni faşizmi və vandalizmi üzərində tarixi qələbə / Tamara Rüstəmov // Kredo.-2021.- 4 avqust.- S.3.

[http://www.anl.az/download/meqale/kredo/2021/avqust/752954\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/download/meqale/kredo/2021/avqust/752954(meqale).pdf)

18. Sadıqova, G. 44 günlük zəfər və ya...: Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə tarixi yanaşma / Gülnarə Sadıqova // Şərq.-2021.- 16 fevral.- S.14.

[http://www.anl.az/download/meqale/sherq/2021/fevral/734597\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/download/meqale/sherq/2021/fevral/734597(meqale).pdf)

19. Səmədzadə, Z. İnformasiya savaşının sərkərdəsi: II hissə / Ziyad Səmədzadə // Azərbaycan.-2021.- 1 aprel.- S.5.

[http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2021/aprel/739714\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2021/aprel/739714(meqale).pdf)

20. Süleymanov, M. Tarixi Qurtuluşdan başlanan böyük Zəfər yolu / Mehman Süleymanov // Xalq qəzeti.-2021.- 2 iyul.- S.5.

[http://www.anl.az/download/meqale/xalqqazeti/2021/iyul/749715\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/download/meqale/xalqqazeti/2021/iyul/749715(meqale).pdf)

21. “Zəfər salnaməsi” // Azərbaycan.-2021.-19 fevral.- S.5.

<http://www.anl.az/download/meqale/azerbaycan/2021/fevral/735236.htm>

22. Алиханов, Г. Путь Победы / Гусейн Алиханов
// Бакинский рабочий.-2021.- 23 апреля.- С.3-4.

[http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2021/aprel/742104\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2021/aprel/742104(meqale).pdf)

23. 100 дней Победы. Ильхам Алиев подтвердил, что Карабах - это Азербайджан! // Бакинский рабочий.-2021.-18 февраля.- С.1.

<http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2021/fevral/735067.htm>

24. Заявление Президента Азербайджанской Республики, Премьер-министра Республики Армения и Президента Российской Федерации: Заявление Президента России Владимира Путина; Заявление Президента Азербайджана Ильхама Алиева // Бакинский рабочий.-2021.- 12 января.- С.2.

<http://www.anl.az/down/meqale/bakrabochiy/2021/yanvar/731987.htm>

<https://www.president.az/>

<https://www.virtualkarabakh.az/>

Mündəricat

Azərbaycan Respublikasında Zəfər Gününün təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....	3
Tərtibçidən.....	6
Böyük zəfərə gedən yol.....	7
“8 noyabr Zəfər Günü” ilə bağlı kitabxanalarda keçiriləcək tədbirlər.....	13
Əlavələr.....	25
Ədəbiyyat.....	51